

Śląskie. Pozytywna energia

BESKIDY

INFORMATOR TURYSTYCZNY

BESKIDY

Beskidy - przewodnik turystyczny

Wydawca: Śląska Organizacja Turystyczna
ul. Mickiewicza 29, 40-085 Katowice
tel. 32 207 207 1, info@slaskie.travel
www.silesia-sot.pl

Teksty: Anna Miszta, konsultacje merytoryczne: Edward Wieczorek

Zdjęcia: Tomasz Gębuś oraz Marek Wieja, Janusz Szczotka, Bank Fotografii Śląska Cieszyńskiego, arch. Ośrodka Promocji, Kultury i Sportu Gminy Brenna, arch. Urzędu Gminy w Wilkowicach, arch. Urzędu Gminy w Ślemieniu, Aneta Balcarek, arch. Spółdzielni Turystyczno-Handlowej „Pilsko”, Monika Pasierbek, arch. Gminnego Ośrodka Kultury w Miłowce, Piotr Bednarz

Opracowanie map: Wydawnictwo Kartograficzne Compass,
ul. Podchorążych 3, 30-084 Kraków, www.compass.krakow.pl

Koncepcja projektu graficznego: Agata Szargot, Global Solutions Sp. z o.o.
ul. Watoły 13, 41-106 Siemianowice Śląskie, www.global-solutions.pl

Koordinacja projektu: Agnieszka Sikorska, Karolina Jarosz, Monika Pasierbek,
Bogdan Kasperek

Skład, korekta, druk: Legra Sp. z o.o., ul. Albatrosów 10 C, 30-716 Kraków

Redakcja: Agnieszka Mazan-Kostecka

Wydanie I, Katowice, lipiec 2013

ISBN: 978-83-62001-45-3

Copyright © by Śląska Organizacja Turystyczna 2013

Wydawnictwo powstało w ramach projektu „Śląski System Informacji Turystycznej”

Lider projektu: Śląska Organizacja Turystyczna

Partnerzy projektu: Związek Gmin Jurajskich, Górnośląski Związek Metropolitalny, Stowarzyszenie „Region Beskidy”, Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” z siedzibą w Cieszynie, Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku

Informator obejmuje obszar działania Partnerów projektu: Stowarzyszenia „Region Beskidy” oraz Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” z siedzibą w Cieszynie, którzy dokonali weryfikacji zawartych w nim informacji.

Autorzy i wydawca dołożyli wszelkich starań, by jego treść była jak najbardziej zgodna z rzeczywistością. Nie mogą jednak wziąć odpowiedzialności za jakiegokolwiek skutki wynikłe z wykorzystania zawartych w nim informacji. Dane zawarte w wydawnictwie są aktualne na lipiec 2013.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013

SPIS TREŚCI

WITAMY W BESKIDACH	4	Trójwieś Beskidzka	35
BIELSKO-BIAŁA	9	Istebna i Jaworzynka	35
POWIAT BIELSKI	14	Koniaków	37
Porąbka	15	POWIAT ŻYWIECKI	40
Wilamowice	15	Żywiec	41
Stara Wieś	15	Świnna	44
Jasienica	16	Przyłęków	44
Bielowicko	16	Pewel Mała	44
Grodziec Śląski	16	Gilowice	44
Międzyrzecze Górne	16	Rychwałd	45
Rudzica	17	Ślemień	46
Jaworze	18	Łękawica	46
Bystra	20	Międzybrodzie Żywieckie	47
Szczyrk	21	Łodygowice	48
POWIAT CIESZYŃSKI	24	Lipowa	48
Brenna	25	Radziechowy-Wieprz	49
Górki Wielkie	27	Radziechowy	49
Górki Małe	28	Juszczyna	49
Ustroń	29	Jeleśnia	49
Wisła	32	Węgierska Górka	51
		Miłówka	52
		Rajcza	54
		Ujsoły	55

Objaśnienia symboli

	obiekt na Szlaku Architektury Drewnianej		schronisko turystyczne
	obiekt na Szlaku Zabytków Techniki		wyciąg narciarski
	obiekt na Szlaku Orlich Gniazd		kolejka linowa
	obiekt na Szlaku „Śląskie Smaki”		basen, kąpielisko
	obiekt na Szlaku Cysterskim		przystań żeglarska
	kościół		splyw kajakowy
	kościół zabytkowy murowany		teatr
	kościół zabytkowy drewniany		uzdrowisko
	zabytkowa cerkiew		ośrodek jeździecki
	zabytkowa kaplica		skały
	synagoga		jaskinia
	klasztor		park
	ratusz		rezerwat przyrody
	zamek		punkt widokowy
	strażnica		atrakcja turystyczna
	ruiny zamku		atrakcja przyrodnicza
	ruiny strażnicy		atrakcja wodna
	pałac		szlaki turystyczne piesze
	zespół pałacowo-parkowy		szlaki rowerowe
	ruiny pałacu		granice państwa
	dwór		autostrada
	inny zabytek murowany		droga ekspresowa
	inny zabytek drewniany		droga krajowa
	skansen		droga wojewódzka
	zabytkowa kopalnia		cmentarz
	zabytkowy młyn wodny murowany		cmentarz żydowski (kirkut)
	zabytkowy młyn wodny drewniany		linia kolejowa, stacja
	muzeum		dworzec autobusowy
	galeria (izba pamięci)		informacja turystyczna
	pomnik		
	schron (fort)		
	grodzisko		

WITAMY W BESKIDACH

Do wycieczek w Beskidy nie trzeba nikogo specjalnie namawiać, gdyż malowniczość, dostępność tych gór dla turystów o różnym stopniu sprawności fizycznej i wspaniałe zabytki, które można podziwiać w mijanych wsiach i miastach, są znane każdemu. Beskidy są wyjątkowym regionem województwa śląskiego również dlatego, że o każdej porze roku można tu znaleźć coś dla siebie.

Latem turysta wędrujący po górach na pewno zejdzie na kilka dni do Wisły, aby uczestniczyć w Tygodniu Kultury Beskidzkiej. Zimą zdeklarowani narciarze i snowboardziści będą oblegać liczne, wspaniałe przygotowane stoki. Region ten jest idealnym miejscem na wypoczynek z dziećmi – świeże powietrze, przepiękna przyroda, możliwość poznania sztuki i rzemiosła ludowego są nie do przecenienia. Otoczenie górskie oraz liczne sanktuaria maryjne sprawiają, że w Beskidy niezwykle często przyjeżdżają grupy pielgrzymkowe, prowadzone są tu rekolekcje i dni skupienia. Na osoby pragnące posmakować nocnego zaś życia czeka mnóstwo atrakcji w lokalach gastronomicznych, hotelach, ośrodkach i pensjonatach. W Beskidach nie sposób się nudzić.

Część Beskidów położona w województwie śląskim to Beskid Śląski, Żywiecki i zachodnia część Beskidu Małego. Gustaw Morcinek pięknie pisze o tych górach: „Ktoś powiedział, że Tatry to gotyk, Beskidy zaś – barok. Ów barok widzimy nie tylko w kształcie Beskidów, lecz spotkać go można na całej tej ziemi”.

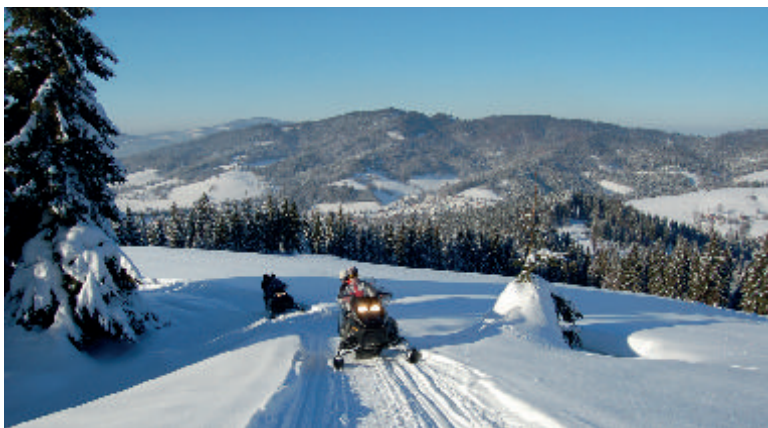
Beskid Żywiecki

Mieszkańcy Żywiecczyny trudnili się dawniej głównie wyrębem puszczy karpackiej i prowadzeniem gospodarki hodowlanej, np. w miejscowościach Węgierska Górka, Milówka, Juszczyna. Z kolei z wyrębem i wypalaniem lasów związane były wsie tzw. zarębne, położone na stokach gór, jak np. Korbielów, Gilowice, Szczyrk, Rajcza, Ujsoły. Na przestrzeni wieków coraz większym uznaniem cieszyli się rzemieślnicy – rymarze, kowale, cieśle. Dużą rolę odegrali w regionie pasterze, zwłaszcza Wołosi, którzy wypasali woły, owce i kozy. Większość kompanii zbójnickich wywodziła się właśnie z grupy pasterzy, gdyż znikali oni na całe miesiące ze wsi, nie budząc podejrzeń, i prowadzili życie niezależne od rytmu życia całej wsi.

Domy we wsiach żywieckich budowano prostopadle do drogi, z drewna, na podmurówce z rzecznych kamieni. Ciekawy jest zwłaszcza charakterystyczny dach żywiecki: ma on dwa spady (z jednej strony jest bardziej stromy niż z drugiej), a także przydaszki na bocznych ścianach domu.

Częścią kultury góralskiej są oczywiście stroje ludowe: u mężczyzn jest to gunia, biała koszula, czerwona lub granatowa kamizelka tzw. brucelik, wełniane spodnie z kućkami, czyli portki, kierpce, dla ozdoby lampasy, a dla obrony ciupaga. Na głowie mężczyźni nosili czarny kapełusz z czerwonym sznurkiem. Z kolei kobiety strój składał się z ciasnochy – ciasnej halki, spódnicy, kopytek (skarpetek wełnianych), kierpców oraz wyszywanej koszuli. Na spódnicę nakładano zapaskę, a na koszulę najdroższy element stroju – gorset. Oczywiście, zameżne kobiety nie mogły pokazać się publicznie bez nakrycia głowy, dlatego nosiły one chustki lub czepe.

Rok kalendarzowy płynie we wsi w rytmie świąt religijnych, zwłaszcza Bożego Narodzenia, Nowego Roku i Wielkanocy, obchodzone są również święta pasterskie, jak redyk wiosenny i jesienny. Górale żywieccy świętują ze śpiewem i tańcem, do tradycyjnych tańców należy np. hajduk i siustany, zbójnicki i drobiony. Żywe są obyczaje kołędowania od domu do domu całych grup ludzi przebranych za śmierć, turonia, pastuszków i trzech króli. Ważniejsze miejscowości Beskidu Żywieckiego to: Jeleśnia, Korbielów, Milówka, Rajcza, Rycerka Górna i Dolna, Ujsoły, Węgierska Górka, Zwardoń i „stolica” regionu – Żywiec.

Przejażdżka na skuterach w Wiśle

Beskid Śląski

Najważniejsze miejscowości turystyczne w okolicy to: Bielsko-Biała, Brenna, Istebna, Szczyrk, Ustroń i Wisła. W Ustroniu rozpoczyna się trasa Głównego Szlaku Beskidzkiego: Ustroń – Wołosate (Bieszczady). Dawniej podstawowym źródłem utrzymania było pasterstwo, a dokładniej szalaśnictwo, dziś jednak miejscowa ludność jest nastawiona na wykorzystywanie turystycznych, uzdrowiskowych i wypoczynkowych walorów swojej małej ojczyzny. Wyjątkiem są miejscowości Trójwsi Beskidzkiej, gdzie owce powróciły na hale.

Beskid Mały

Beskid Mały jest popularny dopiero od kilkunastu lat, ponieważ bliskie sąsiedztwo Beskidu Śląskiego, Żywieckiego, a także Makowieckiego przysłańiało urok i specyficzny klimat tej części Beskidów. Nie brakuje tu dzikich obszarów, ukrytych przez naturę w gęstych lasach, a także niepowtarzalnych dolin oraz wielu malowniczych siodeł i przełęczy. Jedną z ciekawszych form geologicznych są występujące tu jaskinie, np. Jaskinia Lodowa, Grota Komonieckiego, Czarne Działy czy Smocza Jama, która – według źródeł historycznych – stanowiła prawdopodobnie rodzaj schronu dla zbójników, a tych w Beskidach nigdy nie brakowało.

Kuchnia góralska

Kuchnia beskidzka może się pochwalić charakterystycznymi potrawami, np. kwaśnicą, czyli zupą z kiszzonej kapusty i mięsa, a także licznymi produktami pasterskimi z mleka owczego. Są to żentyca – serwatka z mleka owczego, ściętego podpuszczką, bundz – miękki, słodki podpuszczkowy ser z owczego mleka, bryndza – rodzaj słonego twarogu z mleka owczego (najsmaczniejszy tzw. majowy) i oczywiście klasyczny oscypek (arch. oszcypek). Nazwa tego wędzonego serka pochodzi od rozszczepiania foremek (oscypiorek), w których jest odciskany ser.

Oscypek w boczku

Koniaków - Beskid Śląski

KŁOBUCK

CZĘSTOCHOWA

DLSZTYN

LUBLINIEC

TARNOWSKIE GÓRY

ZAWIERCIE

OGRODZIENIEC

ZABRZE

GLIWICE

SOSNOWIEC

KATOWICE

RACIBÓRZ

RYBNIK

TYCHY

PSZCZYNA

SKOCCZÓW

CIESZYŃ

BIELSKO-BIAŁA

USTRONIÓ

BRENNA

SZCZYRK

ŻYWIEC

WISŁA

JELEŚNIA

ISTEBNA

BIELSKO-BIAŁA

BIELSKO-BIAŁA

www.um.bielsko.pl, www.bielsko.biala.pl, www.beskidia.pl

Pocztą Główną i Teatr Polski

Bielsko-Biała jest urokliwym miastem położonym u stóp Beskidów. Jako miasto o tej nazwie istnieje dopiero od 1 stycznia 1951 roku, kiedy to połączono dwie odrębne miejscowości: Bielsko i Białą. Cechą charakterystyczną miasta aż do II wojny światowej była jego wielonarodowość i wielowyznaniowość. Żyli tu obok siebie Polacy, Niemcy, Żydzi, Czesi, katolicy, ewangelicy i wyznawcy judaizmu. Wszyscy oni wnieśli trwale elementy swojej kultury, tworząc specyficzny tygiel, któremu kres położyła II wojna światowa. Obecnie do miasta przyciągają goście nie tylko piękno architektury, ale również wspaniałe krajobrazy otaczających je gór oraz liczne imprezy cykliczne.

Spacer po zabytkowym centrum Bielska można zacząć od **ryнку z fontanną**. Kształt rynku pozostał taki sam od XII w. Układ urbanistyczny Starego Miasta wpisano do rejestru zabytków. Od rynku ulicą Wzgórze dojdziemy do **placu św. Mikołaja**, gdzie wznosi się **katedra** pod takim samym wezwaniem, jak nazwa placu. W miejscu obecnej katedry stał niegdyś starszy kościół, zbudowany w czasie lokacji miasta. Obecną świątynię zbudowano w stylu gotyckim w latach 1443-1447 na polecenie księcia cieszyńskiego Wacława I, kiedy przenoszono parafię ze Starego Bielska do miasta Bielska. Dzisiejszy wygląd katedra zawdzięcza projektantowi Leopoldowi Bauerowi i budowniczym, którzy dokonali przebudowy kościoła w latach 1909-1910. Wewnątrz warto zwrócić uwagę na obraz z 1845 r., na którym św. Mikołaj ratuje rozbitków z tonącego okrętu, a także kaplicę Matki Boskiej Częstochowskiej, która jako jedyny element w całej świątyni przetrwała wszystkie pożary w nienaruszonym stanie. W kaplicy znajduje się obraz słynący cudami, przywieziony z Tokaju przez płk. Sułkowskiego. W miejscu tym ks. Stanisław Stojałowski odprawiał polskie nabożeństwa.

We wschodniej części Starówki stoi **zamek Sułkowskich**. Zamek wzniesiono w XIV w. na polecenie księcia cieszyńskiego Przemysława I Noszaka. Budowla pełniła funkcję warowni granicznej, jednak w XVII w. straciła tę funkcję i stała się rezydencją szlachecką. Obecnie w zamku znajduje się **muzeum** (ul. Wzgórze 16, tel. 33 8220656, www.muzeum.bielsko.pl), w którym można zobaczyć m.in. klatkę schodową z XIX w., ekspozycję militariów i przedmiotów o tematyce myśliwskiej, a także salony muzyczny i biedermaierowski. Szeroko jest reprezentowana również sztuka malarska, zarówno polska, jak i europejska. Nie mogło zabraknąć eksponatów z regionu oraz tych przybliżających historię zamku i jego właścicieli – chodzi o pamiętki po Sułkowskich oraz wystawę na temat historii zamku, całego Bielska i okolic.

Zamek Sułkowskich

W historycznej Białej, na placu Ratuszowym znajduje się **ratusz** zbudowany w latach 1895-1897 w stylu neorenesansowym. Warto zwrócić uwagę na kwadratową wieżę zegarową, a także zdobiące fasadę budynku pszczoły – symbol pracowitości.

Nieco oddalony od Starówki jest **zabytkowy dworzec PKP** (zbieg ulic 3 Maja, Piastowskiej i Warszawskiej), zbudowany w latach 1889-1890, wyremontowany w 2001 r.

Będąc w Bielsku-Białej, koniecznie trzeba zwiedzić **Muzeum Techniki i Włókiennictwa** 🍊 (pl. Żwirki i Wigury 8, tel. 33 8110425, www.muzeum.bielsko.pl), mające swą siedzibę przy ul. Sukienniczej 7, w dawnej fabryce sukna rodziny Buttnerów. Na parterze budynku znajduje się ekspozycja maszyn i urządzeń z przędzalni wełny, a także są tu prezentowane eksponaty z dotyczące poźarnictwa i techniki drukarskiej. Z kolei w sali tkalni, mieszczącej się na piętrze, zobaczyć można krosna tkackie, a w sąsiedniej sali: pralnice, magle, maszyny do szycia, a nawet maszyny do wyrobu kapeluszy i wiele innych sprzętów (także sprzęt gospodarstwa domowego).

Warty zwiedzenia jest też **Dom Tkacza** 🏠 (ul. Sobieskiego 51, www.muzeum.bielsko.pl, tel. 33 8117406), wyjątkowe miejsce oddane na cele muzealne przez Wiktora Polończyka. Wnętrze domu zostało zrekonstruowane w taki sposób, aby pokazać realia życia mistrza cechowego. Po lewej stronie znajduje się część warsztatowa, w której szczególną uwagę zwraca ogromne krosno nicielnicowe z XVIII w. Z kolei w części mieszkalnej po prawej stronie znajdują się kuchnia, a także sprzęty związane z taktwem, którym posługiwała się gospodyni i dzieci. W tym miejscu również odbywa się pokaz tkania dla zwiedzających. Obok kuchni mieści się sypialnia gospodarzy. Czeladnik natomiast sypiał w warsztacie.

Wnętrze zabytkowego dworca PKP

Życie towarzyskie na dworcu

Dawnie dworzec był centrum życia towarzyskiego bielskiej klasy średniej. Tutaj na peronach lub w restauracji toczyły się rozmowy w niedzielę po mszy św., a panie robiły przegląd odświętnej garderoby sąsiadek.

Kamienica pod Żabami

Muzeum Techniki i Włókiennictwa

Ciekawym budynkiem pod względem estetycznym jest **Kamienica pod Żabami**, której nazwa pochodzi od dwóch żab we frakach – jedna pali fajkę i pije wino, druga gra na mandolinie, a pomiędzy nimi stoi beczka z winem. Z pewnością dekoracja ta to świetna reklama dla dawnej winiarni Rudolfa Nahowskiego, która się tu kiedyś mieściła. Kamienica pod Żabami to narożny budynek z wieżyczką, położony na rogu pl. Wojska Polskiego i ul. Targowej, o kolorowej fasadzie przyozdobionej dziwnymi kształtami. Na ścianie północnej można zobaczyć płaskorzeźby owadów.

Atrakcją specjalną, którą może się pochwalić Bielsko-Biała, jest **kolejka gondolowa na Szyndzielnię** (al. Armii Krajowej 366, www.kolej-szyndzielnia.pl, tel. 33 8144481). Na szczycie znajduje się schronisko PTTK (1028 m n.p.m., www.szyndzielnia.com.pl, tel. 33 4706468), a niedaleko, na zboczu góry Dębowiec, powstał kompleks turystyczno-rekreacyjny, gdzie zimą można skorzystać z kanapowej kolei linowej (długości 600 m), wyciągu dla dzieci oraz specjalnej trasy do nauki jazdy na nartach. Stok jest atrakcją nie tylko dla miłośników sportów zimowych. W innych porach roku można tu równie interesująco i aktywnie spędzić czas, np. w parku linowym, na ścianie wspinaczkowej czy całorocznym torze saneczkowym (ul. Skalna 58, www.torsaneczkowy.bielsko.pl, tel. 33 8275567). W pobliżu stoku została wytyczona ekologiczna ścieżka dydaktyczna wraz z tablicami informacyjnymi oraz dwoma oczkami wodnymi dla płazów. W południowej dzielnicy Bielska-Białej, Mikuszowicach Krakowskich, znajduje się zabytkowy drewniany **kościół pw. św. Barbary** (ul. Cyprysowa 25), zbudowany w 1690 r. Przy okazji warto też przejść się na spacer po dzielnicy i zobaczyć kilka zabytkowych willi z XIX w. Na zboczach wzgórz położonych na peryferiach miasta leży **Cygański Las** – park leśny, część dawnego lasu, wymienianego w dokumentach już w 1312 r. Warto również pojechać w unikatowe miejsce – do **Studia Filmów Rysunkowych** (ul. Cieszyńska 24, tel. 33 8125056, www.sfr.com.pl), gdzie powstały takie postacie jak Reksio, Bolek i Lolek, Profesor Gąbka, kangurek Hip-Hop czy Miś Kudłatek. Studio zaprasza grupy zorganizowane na dwugodzinny pokaz produkcji filmu animowanego. Każda wizyta kończy się pokazem filmów animowanych w kinie „Studio”.

Bolek i Lolek

Imprezy cykliczne

Lotos Jazz Festival Bielska Zadymka Jazzowa, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Sakralnej, Festiwal Miast Partnerskich „Poznajmy się”, Międzynarodowy Festiwal Sztuki Łalkarskiej, Beskidzki Rajd Pojazdów Zabytkowych, Złot Pojazdów Militarnych „Operacja Południe”, Piknik Lotniczy Euroregionu Beskidy, Festiwal Muzyki Jana Sebastiana Bacha, Festiwal Kompozytorów Polskich, FotoArtFestival, Biennale Malarstwa „Bielska Jesień”, Jazzowa Jesień w Bielsku-Białej, Święta na Starówce, Dni Bielska-Białej, Pożegnanie Lata, Lato z Kulturą.

Katedra św. Mikołaja

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej ⓘ (Miejskie Centrum Informacji Turystycznej), Ratuszowy 4, tel. 33 8190050, bielskobiala@slaskie.travel, www.it.bielsko.pl

NOCLEGI

Hotel President ****, ul. 3 Maja 12, www.hotelpresident.pl, tel. 33 8227211
Hotel na Błoniach ***, ul. Pocztowa 39, www.hotelnabloniach.pl, tel. 33 8222500
Hotel Orbis Magura, ul. Żywiecka 93, tel. 33 8199199, www.accorhotels.com
Dom Turysty PTTK, ul. Krasińskiego 38, www.pttk.bielsko.pl, tel. 33 8123019
Dom Gościnny przy Cesarskim Trakcie, ul. Cieszyńska 3, www.domgoscinny.com.pl, tel. 668427291 (przy Starym Rynku miasta)

GASTRONOMIA

Karczma „Rogata” 🍷 ul. Leszczyńska 40, tel. 33 8100098, www.rogata.pl
Restauracja „Szynk” 🍷 ul. Barlickiego 13, tel. 33 8175413, www.szynk.eu
Browar Miejski, ul. Piwowska 2, www.browarmiejski.pl, tel. 33 8150270
Restauracja „Nowy Świat”, ul. 11 Listopada 25-23, tel. 33 8166690, www.nowy-swiat.com
Karczma w Straconce, ul. Górská 111, tel. 33 8215828, www.karczma.bielsko.pl

INNE ATRAKCJE

Muzeum w Bielsku-Białej – Zamek Sułkowskich, ul. Wzgórze 16, tel. 33 8220656, www.muzeum.bielsko.pl
Muzeum Dom Tkacza, ul. Sobieskiego 51, tel. 33 8117406, www.muzeum.bielsko.pl
Muzeum Techniki i Włókiennictwa, ul. Sukiennicza 7, tel. 33 8110425, www.muzeum.bielsko.pl
Willa Juliana Fałata, ul. Fałata 34, Bystra, tel. 33 8171361, www.muzeum.bielsko.pl
Teatr Polski, ul. 1 Maja 1, tel. 33 8228451, www.teatr.bielsko.biala.pl
Teatr Lalek Banialuka, ul. Mickiewicza 20, tel. 33 8221046, www.banialuka.pl
Kino Studio, ul. Cieszyńska 24, tel. 33 8125056, www.sfr.com.pl
Helios, ul. Mostowa 5, tel. 33 4987015, www.helios.pl
Cinema City, ul. Leszczyńska 20, tel. 33 4853920, www.cinema-city.pl
Park Linowy „Granda”, (Błonie), tel. 697992028, www.granda.bielsko.pl
Całoroczny Tor Saneczkowy, ul. Skalna 58, tel. 33 8275567, 605216965, www.torsaneczkowy.bielsko.pl
Centrum Sportów Górskich Trango, ul. Karpacka 24, tel. 33 4988334, www.centrumsportowgorskich.pl
Kryta Pływalnia „Troclik”, ul. Sosnkowskiego 14, tel. 33 4998857, www.bbosir.bielsko.pl, obiekt przystosowany dla osób niepełnosprawnych
Pływalnia Aqua, ul. Langiewicza 26, tel. 33 8290020, www.plywalniaaqua.pl
Kraina Kropka Sala Zabaw Dla Dzieci, ul. Partyzantów 44 (budynek McDonald’s), tel. 33 8111277, www.krainakropka.pl
„Figlo-Park” Centrum Zabaw dla Dzieci, ul. Cieszyńska 90, tel. 33 8157466, www.figlo-park.pl
Kids-land, ul. Żywiecka 95, tel. 601500014, www.kids-land.pl

POWIAT BIELSKI

PORĄBKA

www.porabka.pl

Walory krajobrazowe Porąbki zdecydowanie klasyfikują ją do miejscowości turystyczno-wypoczynkowych. Latem turystów przyciągają liczne szlaki turystyczne prowadzące zboczami i szczytami Beskidu Małego (m.in. na Palenicę, Żar, Bukowski Groń), ścieżki rowerowe i oczywiście **Jeziro Międzybrodzkie**, gdzie na miłośników sportów wodnych czeka wiele atrakcji (kajaki, rowerki wodne, żaglówki, windsurfing). Jesienią Porąbka to wymarzone miejsce dla grzybiarzy.

Najstarszym – bo pochodzącym z XIV w. – zabytkiem gminy są **ruiny średniowiecznej warowni** na wzgórzu Wołek w **KOBIERNICACH MAŁYCH**, gdzie swoją siedzibę mieli rycerze rozbójnicy – Bożywoj i Włodek Dunin-Skrzyński. Do dziś na wzgórzu zachowały się resztki fundamentów zamku, wały i fosy otaczające platformę zamkową i szczątki czworobocznej baszty. Do innych atrakcji gminy można zaliczyć obronny **dwór szlachecki w CZANCU**, pochodzący z XVII w. oraz klasycystyczny **dwór w KOBIERNICACH** z pierwszej połowy XIX w. Jednak najbardziej charakterystycznym obiektem w gminie, którego nie sposób przegapić, nawet poruszając się samochodem, jest **Zapora Porąbka** wybudowana według projektu prof. Gabriela Narutowicza i inż. Tadeusza Baeckera w latach 1928-1937. Funkcją zapory jest spiętrzanie wód Soły, które tworzą tym samym Jezioro Międzybrodzkie.

Zapora Porąbka

Koniec zbójców

Jak głosi legenda, wyczyny zbójce Skrzyńskich zostały definitywnie ukrócone przez króla Kazimierza Jagiellończyka, którego wojsko doszczętnie zniszczyło zamek. Właściciele wzięto do niewoli i za karę spaleno na stosie lub wygnano.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej Porąbka-Czaniec ul. Kardynała Karola Wojtyły 30, 43-354 Czaniec, tel. 33 8106075, porabka@slaskie.travel

WILAMOWICE

www.wilamowice.pl

Założone w połowie XIII w. przez osadników z zachodniej Europy Wilamowice zachowały małomiasteczkowy charakter z relikdami dawnej zabudowy drewnianej. Do dziś w mieście kulturuje się specyficzną kulturę ludową i odmienny język wymysojersz. Najokazalszą budowlą jest neogotycki **kościół Trójcy Przenajświętszej** z 1923 r., z drewnianym tryptykiem Kazimierza Danka, wzorowanym na ołtarzu Wita Stwosza.

STARA WIEŚ

W pobliskiej Starej Wsi stoi drewniany **kościół Podwyższenia Krzyża Św.** pochodzący z 1522 r., przebudowany w 1926 r. Kościół jest otoczony sobotami, w których umieszczono stacje Drogi Krzyżowej.

W głównym ołtarzu zachował się XVI-wieczny obraz Matki Boskiej ze św. Katarzyną i św. Barbarą, najprawdopodobniej jedyna zachowana część tryptyku. Wyposażenie kościoła jest utrzymane w stylu barokowym i rokoko. W jego sąsiedztwie stoi stara drewniana szkoła z 1787 r., mieszcząca izbę regionalną. We wsi znajduje się także późnobarokowo-klasycystyczny **Stary Dwór** z XVIII w.

Kościół Podwyższenia Krzyża Świętego

JASIENICA

www.jasienica.pl

W Jasienicy warto zobaczyć dwa **kościóły**: **rzymskokatolicki św. Jerzego** (ul. Kościelna 33) z wielowiekową tradycją, po remontach ładny i zadbane. Drugą świątynią jest **kościół ewangelicko-augsburski Zmartwychwstania Pańskiego**. Początkowo istniała tu tylko kaplica cmentarna, która w 1934 r. została rozbudowana. W wyniku działań wojennych podczas II wojny światowej kościół bardzo ucierpiał, m.in. zniszczono organy i dzwony, dlatego konieczna była odbudowa dokonana w 1959 r.

BIELOWICKO

Mała miejscowość Bielowicko chlubi się drewnianym **kościółem św. Wawrzyńca** (Bielowicko 84), konstrukcji zrębowej, wybudowanym w 1702 r. Kościół ten znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej województwa śląskiego.

GRODZIEC ŚLĄSKI

Od południa z Bielowickiem graniczy Grodziec Śląski, gdzie w XIV w. znajdowała się warownia kasztelanii cieszyńskiej. W XVI w. właściciele Grodzca, Grodecy herbu Radwan wybudowali gotycko-renesansowy **zamek** (ul. Zamkowa 1), a później na ich polecenie założono **park zamkowy**. Budowla posiada aż sześć wież: trzy w środku elewacji frontowej i trzy od strony parku, wewnątrz warto zwrócić uwagę na drewniane stropy z profilowanych belek i resztki boazerii z XVIII i XIX w. Po II wojnie światowej

w zamku mieściła się filia Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego z siedzibą w Puławach. Do zamku usytuowanego naprzeciwko cmentarza można dotrzeć, skręcając w boczną drogę w lewo, tam parkujemy samochód i spacerkiem idziemy przez las. Niedaleko, na wzniesieniu Goruszka, hrabia Henryk Zobel kazał wybudować dla siebie **kaplicę grobową**, gdyż wedle XIX-wiecznego prawa kanonicznego nie mógł po śmierci spocząć na katolickim cmentarzu jako osoba pozostająca w związku niesakramentalnym. Kaplica ma kształt ośmioboku z kamiennym prostokątnym portalem. Kolejnym punktem wycieczki po Grodźcu jest neogotycki **kościół pw. św. Bartłomieja** (ul. Kościelna 12), który poświęcono w 1910 r. na miejscu dawnego drewnianego kościółka.

MIĘDZYRZECZE GÓRNE

W Międzyrzeczu warto skierować swe kroki do **kościółka ewangelicko-augsburskiego** (Międzyrzecze Górne 239), pochodzącego z 1866 r. Wewnątrz na uwagę zasługuje wyposażenie neobarokowe, w centralnej części kościoła obraz „Ostatnia Wieczerza”, a także zegar z 1866 r. oraz piękne organy.

Kościół św. Jerzego w Jasienicy

Zamek Grodeckich

Izba Regionalna w Chacie Międzyrzecze

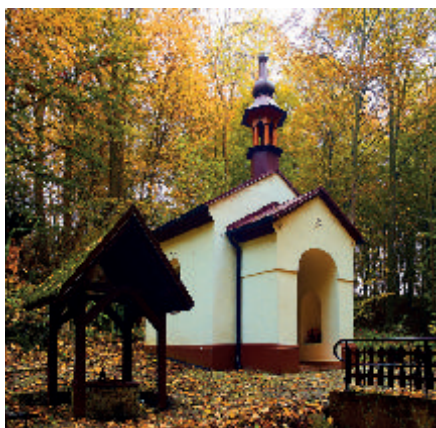
Dla miłośników przyrody

Rezerwat Morzyk obejmuje południowo-zachodnie stoki wzgórza Goruszka i wąwozy oraz stawy, a chronione są w nim głównie lasy łąkowe i buczyna karpacka. Znajdują się tam również gniazda myszołowów i bociana czarnego. Dolina Łańskiego Potoku to rezerwat młody, założony w 1998 r., obejmujący podgórski łąg jesionowy i nadrzeczną olszynę górską. Tam również można spotkać bociana czarnego.

W **Chacie Międzyrzecze** zorganizowano Izbę Regionalną (Chata Międzyrzecze, filia Gminnego Ośrodka Kultury w Jasienicy, tel. 33 8126640), gdzie zgromadzono m.in. sprzęty ze stajni, warsztatu stolarskiego, aneksu kuchennego i pokojowego. Można także zobaczyć strój cieszyński, kancjonały (czyli książeczki do nabożeństwa), a nawet fisharmonię. Miłośnicy koni na pewno odwiedzą **Jeździecki Klub Sportowy „Czanki”** (Międzyrzecze Górne 137, tel. 33 8155694), gdzie zarówno na krytej ujeżdżalni, jak i na otwartym placu można pojeździć konno lub kibicować podczas zawodów, np. biegu św. Huberta organizowanego pod koniec jesieni.

RUDZICA

W Rudzicy na uwagę zasługuje **kościół pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela** (Rudzica 3) z XVIII w. Zabytek był w stanie grożącym zawaleniem, udało się jednak go uchronić od zniszczenia dzięki skomplikowanym zabiegom budowlanym. Podczas spacerów po leśnych ścieżkach uważni turyści z pewnością zauważą **kaplicę św. Wendelina**, przy której wytryska źródło czystej wody, podobno leczącej choroby oczu. Mało znany dziś św. Wendelin był według tradycji księciem irlandzkim, który zrezygnował z bogactw tego świata, aby wędrować po świecie i udzielać pomocy potrzebującym. Według legendy jeden z mieszkańców Rudzicy, wracając do domu z Tyrolu, gdzie był żołnierzem, przywiózł ze sobą podobiznę św. Wendelina, którą powiesił na drzewie w pobliżu źródła i od tego czasu źródłana woda zaczęła mieć właściwości lecznicze.

Kapliczka św. Wendelina

Miejscem, które warto odwiedzić jest również **Galeria Autorska Floriana Kohuta „Pod Strachem Polnym”** (ul. Grabówka 108, tel. 33 8152310, www.kohutflorain.art.pl), gdzie artysta malujący obrazy z motywem strachów polnych raz do roku organizuje oryginalne Święto Stracha Polnego z korowodem strachów i innymi atrakcjami.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej (Gminny Ośrodek Kultury), ul. Modrzewiowa, tel. 33 8212056, jasienica@slaskie.travel

NOCLEGI

Dwór „Świątoszówka”, ul. Bielska 168, Świątoszówka, tel. 33 8152636, www.dworswietoszowka.pl

Hostel „Na Drzewiarzu”, ul. Orzechowa 139, Jasienica, tel. 664926531

GASTRONOMIA

Dwór „Świątoszówka”, ul. Bielska 168, Świątoszówka, tel. 33 8152636, www.dworswietoszowka.pl

Pizzeria „Na Drzewiarzu”, ul. Orzechowa 139, Jasienica, tel. 794754998

INNE ATRAKCJE

Ośrodek Jazdy Konnej „Hucul”, Międzyrzecze Górne 137, tel. 33 8155694

Kort tenisowy Racketlon Club, Halentówka 884, Mazańcowice, www.4rakiety.pl, tel. 33 8156393, 693240300

Klub Jazdy Konnej „Solka”, ul. Wygrabowicka 484, Międzyrzecze Górne, www.konie.bielsko.pl, tel. 607271234, 513671769

JAWORZE

www.jaworze.pl

Jaworze to miejscowość rolniczo-turystyczna od połowy XIX w. mająca charakter uzdrowski z uwagi na mikroklimat i pyszną żentycę kupowaną niegdyś od gospodarzy. Przytulona do łagodnych zboczy Beskidu Śląskiego miejscowość jest jedną z najstarszych na terenie dawnego Księstwa Cieszyńskiego. Pierwsza wzmianka o Jaworzu pojawiła się już w 1302 r.

Główną atrakcją zabytkową jest **zespół pałacowo-parkowy** (obecnie siedziba Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego, ul. Pałacowa 1, tel. 33 8172172), założony na polecenie hrabiego Arnolda Saint-Genois d'Anneaucourt i jego

żony Julii w 1793 r. Kompleks składa się z budynku bramnego z herbami właścicieli (tzw. Puttami), klasycystycznego pałacu, oranżerii, oficyn oraz parku w stylu angielskim. Wewnątrz warto zwrócić uwagę na korytarz ze sklepieniem kolebkowym oraz na sklepienia żaglaste na piętrach oraz na parterze (obecnie pałac znajduje się w odbudowie po pożarze w 2010 r.). W przepięknym parku 44 drzewa są pomnikami przyrody, m.in. buki, dęby szypułkowe, jesiony wyniosłe, lipy, wiąz i klony. Warto także zajrzeć do kościołów, tradycyjnie już na Śląsku Cieszyńskim obu wyznań: **katolickiego Opatrzności Bożej i drugiego ewangelicko-augsburskiego**. Pierwszy z wymienionych, kościół Opatrzności Bożej (aleja Kościelna) zbudowano w latach 1800-1802 w stylu klasycystycznym z dwiema wieżami, a wewnątrz wyposażono go w barokowe i klasycystyczne elementy. Na uwagę zasługuje zwłaszcza kolorowy herb Saint-Genois d'Anneaucourt w kruchcie. Z kolei **kościół ewangelicki** (znajdujący się przy placu Kościelnym 25) wzniesiono w latach 1782-1786, w połowie XIX w. dobudowano wieżę, a potem całość rozbudowano w stylu neorokokowym. Wewnątrz znajduje się piękny ołtarz z postaciami Apostołów Piotra i Pawła oraz obrazem „Ostatnia Wieczerza”. Przy kościele zachował się budynek **dawnej szkoły ewangelickiej** z XIX w., zbudowanej w stylu neoklasycystycznym. Nieopodal na wzgórzu Goruszka znajduje się zabytkowa altana

Fontanna solankowa w centrum Jaworza

Kościół ewangelicko-augsburski

Kościół ewangelicko-augsburski

z XVIII w., tzw. „**Glorietta**”. Przez centrum Jaworza przebiegają dwa międzynarodowe szlaki rowerowe Regiotour i Greenways. Warto również skorzystać ze ścieżek dydaktycznych i – czytając mapy oraz tablice informacyjne – poznać okoliczne zabytki i historię miejscowości.

Glorietta

Okrągła budowla o płaskim dachu podpieranym przez sześć kolumn. Glorietta niedawno została odrestaurowana i ładnie podświetlona, stanowi doskonały punkt widokowy oraz miejsce odpoczynku podczas spacerów po okolicy.

Glorietta na wzgórzu Goruszka

Kolejnym miejscem na trasie naszej wędrówki jest **skansen Zygmunta Podkówki** (ul. Cyprysowa 209, tel. 33 8172118) w Jaworzu Dolnym, gdzie mamy niepowtarzalną okazję podpatrzenia, jak robi się masło, miele zboże na żarnach, młóci cepami itd. Wśród eksponatów można znaleźć ludowe ozdoby i sprzęt rolniczy. Jaworze Nałęże to z kolei przepiękne zielone tereny **doliny Jasionki** ze stawami łąnuch i Garbocz. W okolicy warto zatrzymać się w **Gospodarstwie Rybackim Dziesięcia Byłoka**, który zajmuje się nowoczesną hodowlą pstrąga (można tam kupić smażoną rybę). Przystanek informacyjno-dydaktyczny Jaworze Nałęże to punkt wyjścia do wędrówki **szlakiem szklanym**, oznaczonym niebieską literą S. W tym miejscu znajduje się wybudowana wiata góralska, gdzie można odpocząć, rozpałić ogień w palenisku, ogrzać się i usmażyć kiełbaskę (bezpłatnie). Niedaleko, na prawym brzegu potoku Jasionka znajduje się stała ekspozycja „Huta szkła z XIX w.". Na końcu szlaku szklanego znajduje się **Ranczo Błatnia** (ul. Błatnia 15, tel. 33 8558777, 606291260, www.ranczoblatnia.pl), gdzie można odpocząć, pojeździć konno po górskich szlakach, a także posilić się daniami kuchni regionalnej. Ranczo znajduje się tuż poniżej szczytu o tej samej nazwie, który stanowi idealny cel rodzinnej wędrówki – wejście trwa od 1,5 do 2 godzin, a na szczycie można odpocząć w schronisku PTTK.

Skansen Zygmunta Podkówki

Wnętrze skansenu

Imprezy cykliczne

Majówka w Jaworzu, Jaworzański Wrzesień połączony z dożynkami gminnymi, Festiwal Piosenki Zuchowej, Międzynarodowy Koncert Ewangelickich Chórów Ziemi Cieszyńskiej, Turnieje Łucznicze 3D, koncerty kameralne.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej ⓘ (Ośrodek Promocji Gminy Jaworze – Galeria), ul. Zdrojowa 111, tel. 33 4883116, galeriajaworze@slaskie.travel

Punkt Informacji Turystycznej ⓘ (Ośrodek Promocji Gminy Jaworze – Amfiteatr), ul. Wapienicka, tel. 33 4883116, jaworze@slaskie.travel

NOCLEGI

Spa Hotel „Jawor”****, ul. Turystyczna 204, tel. 33 8198600, www.hoteljawor.pl

Agroturystyka „Pod Cisem”, ul. Cisowa 24, tel. 33 81722959,
www.agroturystyka-pod-cisem.com.pl

Beskidzki Zespół Leczniczko-Rehabilitacyjny, ul. Wapienicka 463, tel. 33 8172621

Agroturystyka „Gościniec Szumny”, ul. Zajęcza 51, tel. 33 8172200, www.goscinieczumny.pl

Kwatera prywatna Leopold Kloda, ul. Pod Brzegiem 36, tel. 33 8172338

Willa Barbara – Centrum Zdrowia i Rehabilitacji, ul. Wczasowa 171, tel. 33 8172300,
www.villabarbara.pl

Ośrodek Wczasowy „Willa Relax”, ul. Wrzosowa 70, tel. 33 8172251, www.willarelay.pl

GASTRONOMIA

Karczma „Pod Błatnią”, ul. Turystyczna 121, tel. 33 8172257

Restauracja „Ronald”, ul. Zdrojowa 533, tel. 33 8172788, www.restauracjaroland.com

Restauracja „Zdrojowa”, ul. Zdrojowa 32, tel. 33 8173220

INNE ATRAKCJE

Jazda konna Agroturystyka „Gościniec Szumny”, ul. Zajęcza 51, tel. 33 8172200

Gminna Biblioteka Publiczna w Jaworzu, ul. Szkolna 97, tel. 33 8172696

Muzeum fauny i flory morskiej, ul. Wapienicka 10, tel. 33 8172217

BYSTRA

www.bystra.pl

W Bystrej znajduje się **Willa Juliana Fałata** (ul. Fałata 34, tel. 33 8171361, www.muzeum.bielsko.pl). Julian Fałat zamieszkał w tym domu w 1910 r., po tym jak ustąpił ze stanowiska dyrektora ASP w Krakowie. Część ekspozycji stanowi kolekcja obrazów, są tu akwarele, autoportrety, obrazy olejne, a także szkice. Kolekcję uzupełniają liczne dokumenty, fotografie, dyplomy i nagrody, które malarz otrzymał w Polsce i za granicą, a także zbiór korespondencji. Pierwsze piętro Fałatówki zajmują obrazy o tematyce myśliwskiej, z których Julian Fałat słynął. Artysta podczas swoich licznych podróży po świecie (m.in. podróż dookoła świata z Edwardem Simmlerem w 1885 r.) zgromadził cenne pamiątki, jak japońskie i chińskie grafiki, wyroby z kości i koralowca, japońskie akwarele i mapa podróży przez Ocean Atlantycki. Wszystko to oraz o wiele więcej można podziwiać w Fałatówce.

Willa Juliana Fałata „Fałatówka”

Wilkowice

SZCZYRK

www.szczyrk.pl, www.szczyrk.info.pl, www.beskidslaski.pl

Skocznia Skalite

Już w XV w. Szczyrk zamieszkiwała ludność różnorodna pod względem kulturowym: Wołosi z Bałkanów, żołnierze z Węgier, a także mniejszość sąsiedzka, czyli Czesi i Słowacy. Ciekawe są etymologie ludowe popularnych miejsc w Szczyrku: Skrzyczne od skrzeku żab w dzień już nieistniejącym jeziorze czy Klimczok od nazwiska XVII-wiecznego zbója z Lipowej. Nazwa Szczyrk pochodzi prawdopodobnie od „szczyrkania” kamieni w korytach potoków górskich lub też, jak zakłada druga teoria, od „szczyrkania” dzwonek owiec pasących się na halach.

Szczyrk jako miejscowość turystyczna został doceniony po I wojnie światowej, kiedy to zaczęto budować tu pensjonaty i modernizować drogę. W czasach powojennych stał się bazą wypoczynkową dla Śląska i całej Polski. Powstały skocznie, trasy zjazdowe, kolejka krzeselkowa na Skrzyczne oraz wyciągi orczykowe. Zniknęły małe gospodarstwa rolne, a na ich miejscu powstały pensjonaty, hotele, restauracje i kawiarnie. Szczyrk uzyskał prawa miejskie 1 stycznia 1973 r.

W Szczyrku warto zobaczyć **Sanktuarium św. Jakuba Starszego Apostoła** (ul. Kolorowa 1) z barokową amboną, chrzcielnicą i kropielnicą z 1800 r. oraz obrazem z XVII w., przedstawiającym św. Jana. 24 kwietnia 2011 r. kościół św. Jakuba decyzją Ordynariusza Diecezji Bielsko-Żywieckiej, ks. bp. Tadeusza Rakoczego, został podniesiony do godności **sanktuarium diecezjalnego św. Jakuba Starszego Apostoła**. Pielgrzymi kierują swe kroki również do **Sanktuarium MB Szczyrkowskiej „Na Górcie”** (pl. MB Królowej Polski 1), gdzie miało miejsce objawienie: 25 lipca 1894 r. dwunastoletniej Juliannie ukazała się Matka Boża. Na Górcie – oprócz kościoła z drewnianym wystrojem i bocznymi ołtarzami ku czci św. Jana Bosko i św. Józefa – znajduje się również Kaplica Objawienia z bukiem, na którego tle ukazywała się Pani oraz Grota Matki Bożej i źródło z czystą, górską wodą. Tradycja kultu doprowadziła do Koronacji Koronami Papieskimi Obrazu Matki Bożej Królowej Polski. Koronował go książę kardynał Stanisław Dziwisz. Od ponad 70 lat kustoszami tego miejsca są salezianie.

W Szczyrku znajduje się również urokliwa **murowana kapliczka** z 1830 r. (ul. Myśliwska, przy restauracji Stara Karczma), w której umieszczono drewniany krzyż misyjny z 1730 r., stanowiący pamiątkę po misjach jezuitów naucej wiary katolickiej. Warto zobaczyć też kapliczki znajdujące się w Szczyrku Dolnym (ul. Beskidzka) i Szczyrku Salmopolu.

Sanktuarium MB Królowej Polski

Legenda o Klimczoku

Klimczok wedle jednej z wersji legendy miał być synem księcia, urodzonym na zamku. Wychowywał się razem z synem praczki, która była jego mamką, dlatego gdy nadszedł czas powrotu na zamek prawowitego młodego księcia, nikt nie zauważył, że stary sługa z zemsty zamienił dzieci. Praczka jedynie wiedziała o zamianie, ale nie miała nic przeciwko temu, że jej synek będzie traktowany jak wielki pan. Klimczok zaś zakochał się szaleńczo i z wzajemnością w księżniczce Klementynie, obiecanej wiedeńskiemu panu za żonę. Namówił dziewczynę, żeby zwlekała, ile się da, ze ślubem, on zaś wraz ze swoimi kompanami wykopał podziemny tunel wiodący aż do kaplicy zamkowej. Kiedy w dzień swego ślubu Klementyna udała się na modły do kaplicy, już stamtąd nie wróciła – uciekła z Klimczokiem w góry. Po jakimś czasie jednak zapragnęła spotkać się z matką i ukochany Klimczok, nie mogąc patrzeć na łzy pięknej księżniczki, zgodził się pojechać razem z nią. Niestety został postrzelony, złapany i zabity, a Klementyna, przez przypadek zraniona, również umarła... Bardziej prawdopodobna wersja głosi, że Klimczok był zwykłym zbrojcem z Lipowej, który łupił bogatych, biednych, księży i kościoły, a zdobyte skarby oddawał... sobie.

W **Gospodzie Polskiej** (zbudowanej bez użycia gwoździ) na zewnętrznej ścianie budynku znajdują się odciski w gipsie dłonie gwiazd polskiego show businessu (ul. Myśliwska 46, www.silveretta.szczyrk.pl, tel. 606881190), w kawiarni Bagatela zaś (ul. Beskidzka 15, naprzeciwko Urzędu Miasta, www.bagatela.org) zorganizowano **galerię starej fotografii Szczyrku**. Warto odwiedzić też największą na południu Polski prywatną galerię sztuki współczesnej – **Beskidzką Galerię Sztuki**, założoną w 1995 r. przez Barbarę i Mirosława Batorówów (www.galeria.szczyrk.pl).

Jako obowiązkowe punkty wędrówek po górskich szlakach Szczyrku traktować należy wejście na Skrzyczne (najwyższy szczyt Beskidy Śląskiego, 1257 m n.p.m., www.skrzyczne.szczyrk.pl, tel. 33 8178588) i na Klimczok (1117 m n.p.m., www.schroniskoklimczok.com.pl, tel. 33 8145288), a także wycieczkę na Przełęcz Salmopolską i Malinów. Schronisko PTTK na Skrzycznym oprócz noclegów oferuje turystom ściankę wspinaczkową, strzelnicę sportową, boisko do gry w koszykówkę i siatkówkę. Na szczyt można wjechać kolejką krzeselkową (krzeselka dwuosobowe, trasa z przesiadką na Hali Jaworzyna, czas jazdy 25 min) lub wejść pieszo (z centrum ok. 2,5 godz. marszu, bądź od Baraniej Góry przez Malinowską Skalę i Małe Skrzyczne – czas ok. 4,5 godz.). Rowerzyści z pewnością skorzystają z malowniczych tras wiodących wzdłuż rzeki Żylica po nowo powstałym bulwarze (ścieżką tą można dojechać aż do Rybarzowic). Do dyspozycji gości są liczne ośrodki spa, baseny, grotty i jaskinie solne, a dla narciarzy blisko 60 km tras zjazdowych o różnym stopniu trudności, m.in. Centralny Ośrodek Sportu z czteroosobową kolejką kanapową na Skrzyczne (www.szczyrk.cos.pl) oraz Szczyrkowski Ośrodek Narciarski „Czarna-Solisko” (www.szczyrkowski.pl). Niewątpliwą perełką Szczyrku jest Ośrodek Przygotowań Olimpijskich Centralnego Ośrodka Sportu, który pełni funkcję nowoczesnego kompleksu do uprawiania różnych dyscyplin sportowych. Nowością jest zadaszony tor curlingowy (Wieczorek Ski Serwis, ul. Narciarska 8, www.skiserwis-szczyrk.pl, tel. 33 8178700), na którym można wesoło spędzić czas, istnieje możliwość zorganizowania ogniska z pieczeniem kiełbasek.

Beskidzka Galeria Sztuki

Schronisko „Na Klimczoku”

Imprezy cykliczne

Tydzień Kultury Beskidzkiej, Jakubowe Święto, Akcja Morze Góry i Mazury, Zimowa Runda Radia Zet, cykl imprez zimowych i letnich, akcja „Szczyrk dzieciom”.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej ⓘ ul. Beskidzka 41, Szczyrk, tel. 33 8158388, szczyrk@silesia.travel

NOCLEGI

Hotel Meta****, ul. Skośna 4, tel. 33 8178874, www.meta-hotel.pl
Hotel Elbrus****, ul. Słoneczna 8, tel. 33 8261300, www.hotel-elbrus.pl
Hotel Alpin****, ul. Beskidzka 40, tel. 33 8271900, www.hotel-alpin.pl
U Wielickich, ul. Jarzębinowa 20, tel. 609 066 906, www.uwielickich.pl
Pokoje Gościnne Haratek, ul. Zwalisko 27, tel. 33 8179158, www.haratek.pl

GASTRONOMIA

Pierogarnia & Cafe, ul. Myśliwska 34, tel. 504 613 265, www.pierogarnia.info.pl
Gospoda Polska, ul. Myśliwska 46, tel. 606881190, www.silveretta.szczyrk.pl

INNE ATRAKCJE

Amfiteatr SKALITE, ul. Wypoczynkowa (w okolicach kina Beskid)
Akcja „SZCZYRK DZIECIOM” - www.szczyrk.pl/szczyrkdzieciom

POWIAT CIESZYŃSKI

BRENNA

www.brenna.org.pl

Panorama Brennej

Gmina Brenna zlokalizowana jest we wschodniej części powiatu cieszyńskiego należącego do województwa śląskiego. Położona jest na wysokości 420 m n.p.m.. W obręb gminy wchodzi trzy wsie: Brenna, Górki Wielkie i Górki Małe. Pod względem geograficznym sama Brenna leży w Beskidach, zaś Górki Małe i Wielkie to już Pogórze Cieszyńskie.

Pierwsza informacja o wsi Brenna pojawia się w dokumentach w 1490 r. Początkowo była zamieszkiwana przez ludność polską, która napłynęła tutaj z północnych regionów Śląska. Na przełomie XVI i XVII w. przybyli w te strony – Wołosi, wędrowny lud pasterski. Przynieśli oni nową formę gospodarki – hodowlę bydła pasterskiego. Znaczny rozwój wsi nastąpił w XVII w. Wtedy działały w niej huty szkła, ludność zajmowała się również tkactwem. Tkaniny wyrabiano w foluszach, ostatni zachowany z nich znajduje się w Parku Etnograficznym w Chorzowie. Początek ośrodka turystycznego we wsi datuje się na początek XX w.

Na terenie Brennej warto zobaczyć murowany **kościół św. Jana Chrzciciela** (ul. ks. R. Juroszka 7), który zbudowano w latach 1793-1796 dzięki pieniądзом z Funduszu Religijnego. W ołtarzu znajduje się obraz autorstwa cieszyńskiego artysty „Chrystus Jezus w Jordanie”. Miejscem wyjątkowym jest urokliwy **dworek myśliwski „Konczakówka”** (ul. Głębiec 26, tel. 33 8536496). Nazwa dworku pochodzi od Brunona Konczakowskiego, który w 1924 r. kupił chatę góralską wraz z pobliskim lasem i na tym miejscu zbudował dwór. Warto zwrócić uwagę na ciekawy sposób budowy – bale z drzewa limbowego i modrzewiowego sprowadzane z Alp były układane bez użycia gwoździ. W zwieńczeniu dachu umocowano głowę jelenia.

W centrum miejscowości znajduje się również drewniany budynek pochodzący z początku XX w., zwany **„Starym Kinem”**. W ciągu wieku pełnił on wiele funkcji: od biblioteki, przez pierwsze w regionie kino, po izbę regionalną. Dzisiaj jest przede wszystkim miejscem spotkań zespołów regionalnych, warsztatów dla dzieci, wystaw i koncertów.

Turyści wędrujący szlakami pieszymi z pewnością dostrzegą po drodze wiele drewnianych krzyży i kapliczek przydrożnych, z których na szczególną uwagę zasługuje XVII-wieczny barokowy krzyż pokutny na ul. Rolniczej oraz Krzyż Rozstania, dzieło Ludwika Konarzewskiego. W Brennej swój początek ma osiem górskich szlaków turystycznych, wiodących na szczyt Błatniej (Błotnego), Kotarza, Starego Gronia i Równicy. Szlaki te przemierzać można pieszo, z kijami do nordic walking i na nartach skitouringowych. W Brennej funkcjonuje kilka dobrze zorganizowanych Ośrodków Narciarskich (WęgierSki, Dolina Leśnicy, Stary Groń). Spacerować można również po wytyczonych ścieżkach tematycznych po górce Bucze, Przełęcz Karkoszczonco czy Grabowej, gdzie znajduje się schronisko. Można odpocząć w schroniskach na Błatniej oraz na Karkoszczonco. Nowością jest lodowisko otwarte w **Parku Turystyki** w Brennej Centrum. Latem w tym miejscu funkcjonują boiska do piłki plażowej, koszykówki, siatkówki oraz pole do minigolfa. Brenna idealnie nadaje się do uprawiania kolarstwa górskiego (rowerzyści z pewnością docenią Międzynarodową Trasę Greenways, Tra-

Dworek myśliwski „Konczakówka”

Schronisko na Błatniej

Kościół św. Jana Chrzciciela

sę Międzyregionalną oraz Subtrasę Regionu), słynie również z hodowli koni huculskich, które można spotkać w stadninach (Ośrodek Wypoczynkowy „Hucul”, Ranczo „Błatnia”) oraz w kilku gospodarstwach agroturystycznych. Miłośnikom jaskiń z pewnością spodobają się **jaskinie w Stołowie i na Trzech Kopcach**, a amatorzy sportów wodnych skorzystają z **przystani kajakowych w Brennej Hołcynie i Leśnicy**.

GÓRKI WIELKIE

Górki Wielkie to jedna z najstarszych wsi Śląska Cieszyńskiego, powstała bowiem w XIV w. Przez wiele wieków była to wieś szlachecka, przechodząca kolejno na własność rodów Jaykoniszów, Pięćłatów, Góreckich, Markłowskich i w końcu Kossaków. Majątek ziemski najpierw wydzierżawił, a następnie zakupił Tadeusz Kossak, ojciec znanej pisarki Zofii Kossak-Szatkowskiej. Autorka Pożogi spędziła tutaj znaczną część swojego życia, najpierw we dworze, który spłonął w 1945 r., a następnie w **Domku Ogrodnika**. Obecnie w odrestaurowanym **Dworze Kossaków** mieści się **Centrum Kultury i Sztuki** (ul. Stary Dwór 4, tel. 33 8510351, www.dworkossakow.pl), gdzie na multimedialnych projektorach można obejrzeć zdjęcia lub posłuchać wypowiedzi pisarki, a także zobaczyć fototapety i ekspozycje nawiązujące do życia i twórczości Zofii Kossak. Od 2008 r. są organizowane cykle imprez kulturalnych pod wspólną nazwą „Artystyczne lato u Kossaków”, prowadzone są też warsztaty literackie, dziennikarskie, plastyczne i teatralne dla dzieci i młodzieży. Obok dworu znajduje się Dom Ogrodnika, dzisiaj Muzeum Biograficzne Zofii Kossak (ul. Stary Dwór 2, tel. 33 8539515, www.muzeumkossak.pl). W domku ogrodnika pisarka spędziła ostatnie lata życia po powrocie z emigracji (lata 1957-1968). Niedaleko Dworu Kossaków znajdują się **zabudowania dawnej Stancji Harcerskiej** prowadzonej przez Aleksandra Kamińskiego, warte obejrzenia zwłaszcza z uwagi na unikatowy park.

Kościół Wszystkich Świętych

W Górkach Wielkich znajduje się jeden z najstarszych kościołów na ziemi cieszyńskiej – jest to **świątynia pw. Wszystkich Świętych** (ul. Pod Zebrzydkę 6). Prezbiterium pochodzi z XV w., wieża i szersza część nawy głównej zaś – z 1662 r. Warto zwrócić uwagę na herb rodu Góreckich znajdujący się na drzwiach zakrystii, a także na chrzcielnicę z XVI w., obecnie używaną jako kropielnica przy wejściu oraz na zabytkową ambonę z XVIII w. Obok, na przykościelnym cmentarzu są pochowani Zofia Kossak-Szatkowska i jej mąż Zygmunt.

W centrum miejscowości, w sąsiedztwie rzeki Brennicy znajduje się **Ośrodek „Pod Brandysem”** ze ścianką wspinaczkową, boiskiem do piłki plażowej i placem zabaw dla najmłodszych.

Centrum Kultury i Sztuki „Dwór Kossaków”

GÓRKI MAŁE

Górki Małe to wieś typowo rolnicza, w której główną atrakcją jest „Chlebowa Chata” (ul. Breńska 113, tel. 33 8539630, www.dudys.com, www.chlebowachata.pl).

Jest to miejsce, gdzie można samodzielnie spróbować młócić cepem, mleć zboże na żarnach, upiec podpłomyki – potem można je zjeść i popić zbożową kawą z mlekiem, więc warto się starać.

Chlebowa Chata

Imprezy cykliczne

Wśród licznych imprez cyklicznych warto polecić Noc Świętojańską, Przegląd Wiejskich Zespołów Artystycznych, Mistrzostwa Polski w Koszeniu Łąki (VII), Dożynki Ekumeniczne, Artystyczne Lato u Kossaków oraz cotygodniowe imprezy w breńskim amfiteatrze w sezonie letnim.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej ul. Wyzwolenia 77, Brenna, tel. 33 8586971, brenna@slaskie.travel

NOCLEGI

Hotel „Kotarz”***, ul. Wyzwolenia 40, Brenna, tel. 33 8556996, www.kotarz.com

Pensjonat „Hawana”***, ul. Jatny 34, Brenna, tel. 33 8536279, www.hawana.pl

„Skalny Dworek”, ul. Wyzwolenia 45, Brenna, tel. 33 8536116, www.skalny-dworek.pl

Agroturystyka „Gazdówka”, ul. Bielska 14, Górki Wielkie, tel. 33 8539342, www.agroturystykamatula.pl

Schronisko „Koss”, ul. Stary Dwór 14, Górki Wielkie, tel. 33 8587199, www.koss-schronisko.pl

GASTRONOMIA

Karczma na Kamieńcu, ul. Malinowa 2a, Brenna, tel. 607181129, www.karczmanakamiencu.pl

Karczma pod Strzechom, ul. Zofii Kossak 144, Górki Wielkie, tel. 33 8579073

Karczma u Kuma, ul. Górecka 5, Brenna, tel. 33 8586702

Widok w kierunku Wielkiej Czantorii

USTROŃ

www.ustron.pl, www.uzdrowisko-ustron.pl, www.beskidzka5.pl

Ustroń-Zawodzie, Sanatorium i Szpital Uzdrowiskowy „Równica”

Początki uzdrowiska

Miejscowość zaczęła zyskiwać charakter uzdrowiskowy w XVII w., kiedy przyjeżdżano tu m.in. na kuracje serwatkowe, łagodzące anemię, a później leczono reumatyzm wodą podgrzewaną żużlem pochodzącym z powstałej huty żelaza.

W Ustroniu niedawno otwarto park zdrojowy z pijalnią pysznej i zdrowej źródlanej wody, a nieopodal znajduje się fontanna z wodą solankową, gdzie można skorzystać ze zdrowotnych inhalacji.

W Ustroniu warto zobaczyć **kościół ewangelicki pw. Apostoła Jakuba Starszego** (pl. ks. Kotschego 4), z rokokową amboną z przełomu wieków XVIII i XIX i obrazem „Ostatnia Wieczerza” z początku XIX w. oraz **katolicki pw. św. Klemensa** (ul. Daszyńskiego 15) z 1788 r. Przed kościołem charakterystyczne rokokowe figury św. Jana Nepomucena i św. Józefa z Dzieciątkiem, wykonane przez Wacława Donaya w XVIII w. Niedaleko rynku znajduje się **Muzeum Regionalne Stara Zagroda** (ul. Ogrodowa 1, tel. 33 8543108, czynne tylko w okresie wakacji i ferii zimowych), w którym oprócz wystawy o tematyce etnograficznej, prezentowanej w tradycyjnej góralskiej zagrodzie, są organizowane także wystawy czasowe. Miejscem nawiązującym do tradycji hutniczych Ustronia jest placówka **Muzeum Ustrońskie im. Jana Jarockiego** 🌻 (ul. Hutnicza 3, tel. 33 8542996, www.muzeumustronskie.pl) mająca swą siedzibę w dawnej hucie „Klemens” z lat 1772-1897. Po drugiej stronie ulicy, naprzeciwko stawu kajakowego, dociekliwi znajdą malutkie **Muzeum Zabytkowych Motocykli Rdzawe Diamenty** (ul. Partyzantów 1, czynne po uprzednim kontakcie telefonicznym pod numerem 605356315, www.rdzawediamenty.pl.tl). Dzielnicę Ustronia, Zawodzie, po drugiej stronie mostu na Wiśle, widać z daleka dzięki domom wczasowym, zbudowanym w czasach Edwarda Gierka i później – tzw. **piramidom**, będących częstym motywem na kartkach pocztowych wysyłanych z Ustronia do bliskich. Powyżej sanatorium i szpitala uzdrowiskowego

Ustroń, niegdyś mała góralska wioska, pojawia się w dokumentach po raz pierwszy w 1305 r. Dziś Ustroń to uzdrowisko, w którym stosuje się nowoczesne metody leczenia; wiele ośrodków spa z najnowocześniejszym sprzętem i szerokim zakresem usług zapewniający relaksujący pobyt, a także szybki powrót do zdrowia (leczono są zwłaszcza schorzenia układu ruchu, krążenia, dróg oddechowych i obwodowego układu nerwowego). Na zbo-

Kościół św. Klemensa

Koliba pod Czarcim Kopytem - Równica

Równica znajduje się **Leśny Park Niespodzianek** (ul. Zdrojowa 15, tel. 515255161, 33 8513563, www.lesnypark.pl). Jest to miejsce w środku lasu, gdzie mieszkają m.in. sarny, dziki, jelenie, żubry i żbiki. Zwierzęta można fotografować, można je również nakarmić kupionym w kasie jedzeniem. Muflony i danielę chodzą wśród zwiedzających, pozostałe zwierzęta mają schronienie w specjalnych zagrodach. Dwa razy dziennie odbywają się pokazy lotów ptaków drapieżnych i sów, prowadzone przez sokolnika. Obok sowiarni zorganizowano **Muzeum Myślistwa i Łowiectwa**, gdzie można zobaczyć głowę mrówki czy skrzydło pszczoły pod mikroskopem, wyświetlane są też filmy przyrodnicze. Uwielbiane przez dzieci są wspaniałe plac zabaw oraz aleja bajek, gdzie znajdują się domki z figurkami z najpopularniejszych bajek.

Skansen przy Muzeum Ustrońskim

Obok sanatorium przebiega szlak prowadzący na **Równicę**, skąd rozciąga się przepiękna, zapierająca dech w piersiach panorama Beskidów. Proponowane atrakcje na Równicy to **Rodziny Park Rozrywki** (www.rownica.pl) z całorocznym torem saneczkowym oraz **park linowy** (góra Równica, tel. 33 8542728, www.parklinowy.pl), oprócz tego znajduje się tam **schronisko** (góra Równica, tel. 33 8542448, www.schronisko-rownica.pl), a także kilka ciekawych lokali gastronomicznych. Warto wjechać czteroosobową kanapą na **Wielką Czantorię** (tel. 33 8543550, www.czantoria.net) lub wspiąć się samodzielnie, korzystając ze szlaku niebieskiego (Wielka Czantoria) lub żółtego (Mała Czantoria), idąc z centrum Ustronia lub szlakiem czerwonym z Ustronia Polany. Na Polanie Stokłosica obok górnej stacji kolei linowej jest **letni tor saneczkowy**, czynny w godzinach pracy kolei.

Równica - całoroczny tor saneczkowy

Imprezy cykliczne

Do imprez cyklicznych organizowanych w Ustroniu należą m.in.: Ustrońskie Spotkania Teatralne USTA, Otwarcie Sezonu Uzdrawiskowego, Mistrzostwa Polski w Podawaniu Baraniny, Gdzie Biją Źródła, Dni Ustronia (w tym Ustrońskie Dożynki), Ustrońska Jesień Muzyczna, Zawody Narciarskie o Maskotkę Ustronia, Zawody w Narciarstwie Alpejskim o Puchar Czantorii, Rodzinny Rajd Rowerowy, Mountain Maraton – Bieg na Czantorię, Wyścig Rowerowy – indywidualna jazda na czas na Równicę, Bieg Legionów.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej (Miejska Informacja Turystyczna) Rynek 2, tel. 33 8542653, ustron@slaskie.travel

NOCLEGI

Hotel „Belweder”*****, ul. Zdrojowa 15, tel. 33 8548500, www.hotelbelweder.pl

Hotel „Jaskółka”***, ul. Zdrojowa 10, tel. 33 8544840, www.jaskolka.com.pl

„Róża”, ul. Szpitalna 1, tel. 33 8543373, www.roza.com.pl

Gościniec „U Januszka”, ul. Gałczyńskiego 5, tel. 33 8541053, www.ujanuszka.pl

Agroturystyka „Folwarczek”, ul. Polańska 32, tel. 33 8543302, www.folwarczek.pl

GASTRONOMIA

Koliba „Pod Czarcim Kopytem”, ul. Równica 23, tel. 33 8545829, www.czarciekopyto.pl

Dwór „Skibówki”, tel. 33 8587800, góra Równica, www.dworskibowki.pl

„Zbojnicka Chata”, tel. 33 8558000, góra Równica, www.zbojnicka-chata.com.pl

Restauracja „Sielanka”, ul. 3 Maja 61, tel. 33 8513993, www.sielanka.ustron.pl

Karczma „Góralaska”, ul. Nadrzeczna 1, tel. 603879873, www.karczmagoralska.pl

INNE ATRAKCJE

„Figue Migne”, ul. A. Brody 16, tel. 33 8587480, www.salonzabaw.figlemigne.ustron.pl

Grota Solna, Sanatorium „Równica” (budynek A), ul. Sanatoryjna 7, tel. 33 8545454, www.zdrowagrota.pl

Grota solno-jodowa „Galos”, Sanatorium „Malwa”, ul. Szpitalna 45, tel. 33 8545498

Kryte baseny kąpielowe: DW „Mazowsze”, ul. Stroma 6, tel. 33 8542659, Hotel „Belweder”, ul. Zdrojowa 15, tel. 33 8548500, Hotel „Diament”, ul. Zdrojowa 3, tel. 33 8543391, Dom Zdrojowy, ul. Sanatoryjna 7, tel. 33 8565756

Polana Stokłosica pod szczytem Wielkiej Czantorii, w tle wyciąg krzesłkowy

Widok z Baraniej Góry

Zapisana historia Wisły, jako osady sięga 1615 r., kiedy to wspomina się w dokumentach o osadnikach wyrabiających gonty. Wieś przeżyła swój rozkwit w XIX w. za sprawą Bogumiła Hoffa, etnografa, który zachwycony Wisłą został tu na stałe i wraz z synem Bogusławem rozpropagował jej uzdrowiskowe i letniskowe walory. Zaczęły powstawać liczne pensjonaty, hotele, bywali tu m.in. tacy pisarze jak Maria Konopnicka, Bolesław Prus czy Władysław Reymont. W 1962 r. Wisła uzyskała prawa miejskie. W uznaniu dla zasług Bogumiła Hoffa główny plac miejski został nazwany jego imieniem. Warto dodać, że z Wisły pochodzi pisarz, publicysta i dramaturg Jerzy Pilch.

W centrum Wisły, w budynku dawnej karczmy z 1794 r. mieści się **Muzeum Beskidzkie im. A. Podzorskiego** (ul. Steller 1, tel. 33 8552250). Oprócz stałej wystawy o tematyce regionalnej, przedstawiającej zabytkowe sprzęty domowe oraz rekonstrukcję wnętrza tradycyjnej izby góralskiej, są również organizowane wystawy czasowe. Przy tej samej ulicy, w dawnej siedzibie szkoły znajduje się **Galeria „U Niedźwiedzia”** (ul. Steller 2, 33 8552250), gdzie wystawiane są prace lokalnych twórców.

Najsłynniejszym wiślaninem jest Adam Małyś, mistrz świata i srebrny medalista olimpijski w skokach narciarskich. W Wiśle jest wiele miejsc związanych ze sportowcem, m.in. **skocznia narciarska K-120** w Wiśle Malince nazwana jego imieniem. Godna odwiedzenia jest również **Galeria Sportowych Trofeów Adama Małysza** (ul. 1 Maja 48a, tel. 517567660), gdzie można zobaczyć wszystkie puchary, medale, kryształowe kule oraz wiele pamiątek związanych z jego sportową karierą. W galerii znajduje się kolekcja sprzętu narciarskiego Małysza od dawnego po współczesny. W centrum Wisły, w ośrodku „Zimowit” mieści się **Muzeum Narciarstwa** (ul. Wodna 3, tel. 33 8551519), w którym zgromadzono kolekcję starych nart oraz sprzętu narciarskiego, m.in. narty z końca XIX w. i z lat trzydziestych XX w., „karple”, czyli rakiety do chodzenia po śniegu jak również narty Adama Małysza, na których zdobył Mistrzostwo Polski. Kolekcja liczy ponad 80 eksponatów.

Do niewątpliwych osobliwości etnograficznych Beskidu Śląskiego należy otwarta w 1987 r. **Izba Pracy Twórczej Jana Kocjana** (os. Bajcary 6, tel. 33 8555198), która mieści się w drewnianej chałupie z 1930 r., przeniesionej z Wisły Czar-

Czekoladowy Małyś

Rzeczywistych wymiarów rzeźba z białej czekolady została wykonana w 2001 r. przez członków Stowarzyszenia Cukierników RP (wysokość 2,5 m, waga 180 kg). W 2007 r. figura przeszła gruntowną renowację, przeprowadzoną przez firmę E. Wedel, w trakcie której dodano czwartą kryształową kulę.

Czekoladowy Małyś

Szlak Habsburgów

Początek trasy stanowi Zameczek Myśliwski Habsburgów (ul. Lipowa 4a, tel. 33 8553560), droga następnie wiedzie przez Wisłę Oaza – Wisłę Czarne (wylegarnia pstrąga z 1877 r., gospoda Rackelhahn, budynek dawnej leśniczówki habsburskiej – obecnie Nadleśnictwo Wisła) – Zadni Groń – Przełęcz Szarcuła – Karolówkę Przysłop, aż na szczyt Baraniej Góry, dokąd można dojść również wybierając ścieżkę dydaktyczno-przyrodniczą (25 przystanków, długości 16 km).

ne na Nową Osadę. Znajduje się tu bogata kolekcja przedmiotów codziennego użytku z minionych czasów, jak np. formy na masło, piec chlebowy, szkolny kałamarz z gęsimi piórami, drewniany piórnik, a także narzędzia bednarskie, kołodziejskie i stolarskie. Oprócz tego w chacie można zobaczyć rzeźby, hafty i koronki wykonane przez miejscowych artystów. Wśród licznych beskidzkich szlaków: pieszych, spacerowych, a nawet konnych, warto wybrać się na wycieczkę kulturowym **Szlakiem Habsburgów**, o długości 20 km.

Zameczek Myśliwski Habsburgów

Obecnie jest tutaj Punkt Informacji Turystycznej. W zamczku można również zobaczyć stałą wystawę „Głuszczyzna w Lasach Beskidu Śląskiego”, a na parterze znajduje się restauracja „Inna Epoka”, dzięki której można sobie wyobrazić atmosferę panującą w czasach arcyksięcia Fryderyka Albrechta.

Ciekawym obiektem jest **Rezydencja Prezydenta RP „Zamek”** (ul. Zameczek 1, tel. 33 8546500, www.zamekwisla.pl) znajdująca się na Zadnim Groniu. W 1907 r. na polecenie arcyksięcia cieszyńskiego Fryderyka wybudowano modrzewiowy budynek – pałac myśliwski Habsburgów, a dwa lata później nieopodal stanął drewniany kościółek. Po upadku monarchii austro-węgierskiej zameczek Habsburgów opustoszał. W 1927 r., po remoncie miał być przekazany do dyspozycji prezydentowi Ignacemu Mościckiemu, ale w noc po zakończeniu remontu z 23 na 24 grudnia pałac doszczętnie spłonął. W latach 1929-1930 wybudowano nowy obiekt według projektu Adolfa Szyszko-Bohusza i w miejscu spalonego budynku stanął Zamek Dolny, a 200 m

Zabytkowa kaplica św. Jadwigi Śląskiej

Ważnym obiektem na Szlaku Architektury Drewnianej jest znajdujący się w centrum Wisły **Zameczek Myśliwski Habsburgów** pochodzący z końca XIX w., znajdujący się pierwotnie na polanie Przysłop pod Baranią Górą. Zameczek służył rodzinie cesarskiej i jej gościom jako baza wypadowa do polowań w beskidzkich lasach, do 1918 r. pełnił też funkcję podległej Habsburgom leśniczówki. W latach 1925-1979, po przeprowadzeniu prac modernizacyjnych i adaptacyjnych znajdowało się tam schronisko górskie PTTK. W 1986 r. drewniany zameczek rozebrano, przewieziono z Przysłopia do Centrum Wisły, zrekonstruowano i przekazano PTTK.

W latach 1925-1979, po przeprowadzeniu prac modernizacyjnych i adaptacyjnych znajdowało się tam schronisko górskie PTTK. W 1986 r. drewniany zameczek rozebrano, przewieziono z Przysłopia do Centrum Wisły, zrekonstruowano i przekazano PTTK.

Rezydencja Prezydenta RP

powyżej – Zamek Górny. Prezydent Ignacy Mościcki po raz pierwszy odwiedził to miejsce w styczniu 1931 r. i do wybuchu wojny bywał w nim regularnie, zapraszając do Wisły znakomitych gości, m.in. księcia Kentu czy śpiewaka operowego Jana Kiepurę. W latach okupacji hitlerowskiej zamek został zamieniony na ośrodek reprezentacyjny i wypoczynkowy dla oficerów i urzędników III Rzeszy, a po wojnie na powrót stał się rezydencją głowy państwa. Gdy w 1952 r. konstytucja PRL zniósła urząd prezydenta, w zamku odpoczywali przedstawiciele władz, m.in. Józef Cyrankiewicz, Edward Ochab i Edward Gierek. W 1981 roku zamek został przekazany górnikom z KWK im. XXX-lecia PRL (obecnie Kopalnia „Pniówek” z Pawłowic Śląskich). Dzięki staraniom prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego przywrócono historyczną funkcję zamku oraz przeprowadzono generalny remont, łącznie z restauracją barwnych polichromii autorstwa Andrzeja Pronaszk i odnowieniem wszystkich zachowanych mebli i elementów oświetlenia. Jednocześnie zamek został poddany modernizacji i przystosowany do współczesnych standardów rezydencji głowy państwa. Na rezydencję Prezydenta RP Zamek w Wiśle po zmianach składają się: Zamek Górny – historyczna rezydencja Prezydenta RP Ignacego Mościckiego, drewniana zabytkowa **kaplica z 1909 r. św. Jadwigi Śląskiej** i Zamek Dolny z Gajówką udostępniony turystom jako obiekt noclegowy. Warto pamiętać o konieczności rezerwacji terminu oraz posiadania dokumentu tożsamości (do okazania funkcjonariuszom BOR), jeśli wybieramy się na zwiedzanie zamku.

Imprezy cykliczne

Wśród imprez wiślańskich, których nie można przegapić należy wymienić: Tydzień Kultury Beskidzkiej, FIS Grand Prix oraz Zimowy Puchar Świata w skokach narciarskich, Dni Wisły, Dożynki i Święto Miodu, Beskidzki Piknik Country „Wiślaczek Country”, Letni Festiwal Tarca Piotra Galińskiego, Lato z Filharmonią, Koncert Orkiestr Dętych, „Wisła za Polowę”, a także wiele innych. Warto podkreślić wyjątkową rangę Tygodnia Kultury Beskidzkiej, który – organizowany od 1964 r. – jest najstarszą i największą imprezą folklorystyczną w Polsce i w Europie. Na deskach wiślańskiego amfiteatru można zobaczyć zespoły z całego świata, m.in. z Tajlandii, Meksyku, Turcji, Chin, Cypru, Kostaryki i innych krajów.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej pl. Hoffa 3, tel. 33 8553456, wisla@slaskie.travel
Punkt Informacji Turystycznej (PTTK Oddział w Wiśle), ul. Lipowa 4a, tel. 33 8553560, pttkwisla@slaskie.travel
Centrum Rezerwacji Noclegów „Wistour”, ul. Wodna, tel. 664035984
Numer alarmowy grupy Beskidzkiej GOPR, 33 8296900, 601100300 lub 33 985

NOCLEGI

Hotel „Gołębiewski”****, al. ks. bp. Bursche 3, tel. 33 8554700, www.golebiewski.pl
Hotel „Stok”****, ul. Jawornik 52A, tel. 33 8564100, www.hotelstok.pl
Hotel „Gawra”***, ul. Gornośląska 44, tel. 33 8552392, www.hotelgawra.pl
Agroturystyka „Maria i Natasa”, ul. Wyzwolenia 46, tel. 33 8552884, 33 8583921, www.mariainatasza.pl
Ośrodek „Karina”, ul. Bukowa 16b, tel. 33 8552470, www.karina.wisla.pl

GASTRONOMIA

„**Gorolsko Izba**”, ul. Wyzwolenia 33, tel. 33 8552918, www.gorolskoizba.wisla.pl
Karczma „Chata Olimpijczyka Jasia i Helenki”, al. ks. bp. Bursche 33, tel. 33 8551777, www.olimpijczyk.wisla.pl
„Stara Karczma”, ul. Stellera 2A, tel. 33 8552105, www.stara-karczma.jur-gast.pl

INNE ATRAKCJE

Xtraining, ul. Sztwiertni 1, tel. 33 8553393, 662681680, www.xtraining.pl
BC Cross, ul. Fiedorowska 5, tel. 33 8553620, 516168045, www.bccross.pl
Abstractive, ul. Spacerowa 6, tel. 33 8552072, 511654260, www.abstractive.pl
DT Sport, ul. Wyzwolenia 106, tel. 602796743, www.dtsport.pl
Skizy, tel. 504285599, www.skizy.pl
Beskidzkie Biuro Organizacji Konferencji, ul. Bulwar Słoneczny 1, tel. 33 8552056, 604162927, www.atv.com.pl
Offroad: Bukowa Dolina, ul. Bukowa 16b, tel. 607983743, www.offroad-wisla.pl
Parki linowe: Przygoda Park, ul. Kolejowa, tel. 602120429, 509547094, www.przygodapark.com; park linowy Pasieki, kontakt: BC Cross, ul. Fiedorowska 5, tel. 33 8553620, 516168045, www.bccross.pl

TRÓJWIĘŚ BESKIDZKA ISTEbNA, JAWORZYŃKA, KONIAKÓW

www.istebna.eu, www.trojstyk.pl, www.beskidzka5.pl

Jedne z najmłodszych miejscowości na Śląsku Cieszyńskim, nazywane Trójwsią Beskidzką, są wspaniałym miejscem na wypoczynek. Zupełnie inne w swym charakterze niż znane wszystkim turystyczne Ustroń i Wisła czy Szczyrk. Tutaj panują cisza i spokój, a tradycja jest odczuwalna na każdym kroku. Jednak nikt się tu nie nudzi, gdyż atrakcji jest mnóstwo. W każdej miejscowości znajdziemy coś ciekawego.

ISTEBNA I JAWORZYŃKA

Istebna

Istebna to miejsce znane przede wszystkim z najpiękniejszych świerków na świecie. Nie jest to opinia subiektywna – w 1938 r. były prowadzone badania przez szwedzkich naukowców, z których wynika, że drzewem najzdrowszym, najpiękniejszym i najszybciej rosnącym jest właśnie świerk z Istebnej. Podczas wojny z tego drewna były budowane kadłuby niemieckich ścigaczy torpedowych, które podobno były niezatapiające. Robi się z niego także skrzypce i inne instrumenty muzyczne. Warto zatem wybrać się do **Muzeum Świerka Istebniańskiego** (czynne po umówieniu tel. pod numerem 33 8556313) i **Wolierowej Hodowli Głuszców** na Wyrchzadecze w Jaworzynie. Tam również znajduje się Bank Genów Świerka Istebniańskiego, z którego korzystają instytucje na całym świecie. Dojazd: od strony Wisły jedziemy w kierunku przełęczy Kubalonka, przez Istebną w stronę Koniakowa, a tam na rozjeździe (na Beskidzie) skręcamy w prawo i zaraz potem w lewo w dół na Wyrchzadeczkę.

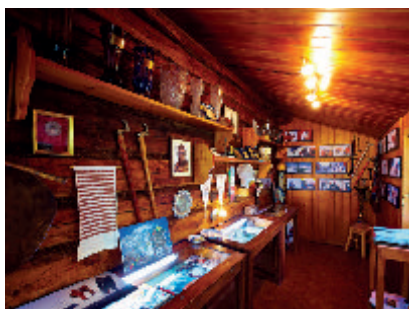
W 1997 r. powstał **Ośrodek Edukacji Ekologicznej** (Istebna Dzielec 749, tel. 33 8556014) przy Nadleśnictwie Wisła. W ośrodku znajduje się diorama przedstawiająca panoramę Beskidzką, z uwzględnieniem reprezentatywnych gatunków flory i fauny omawianego terenu. Projekcja multimedialna i dźwiękowa może zostać wzbogacona spacerem po ścieżkach edukacyjnych i odpoczynkiem w akcyjnym placu zabaw.

Zabytkiem architektury drewnianej jest **Kurna Chata Kawuloka** 🏠

(Istebna Wojtosze 824, tel. 33 8556231, 790262829, www.chatakawuloka.pl, czynne codziennie – najlepiej umówić się telefonicznie) zbudowana w 1863 r. Można tam zobaczyć wystrój dawnej chaty z kurnym piecem, z którego dym wlatywał do izby, bo nie było komina, z archaicznymi sprzętami i instrumentami pasterskimi. Opowieści przewodnika doskonale wprowadzą nas w klimat dawnych czasów. Główną atrakcją są jednak trombity i inne instrumenty, które przyciągają tłumy turystów. Chata była kiedyś warsztatem pracy znanego gawędziarza i muzyka Jana Kawuloka, potem przez wiele lat dziedzictwa ojca strzegła Zuzanna Kawulok, obecnie chatą opiekuje się Janusz Macoszek – Ślązak Roku 2010.

Kurna Chata Kawuloka

Izba Pamięci Jerzego Kukuczki

go Kukuczki, który zginął podczas wyprawy na ośmiotysięcznik Lhotse. W jego rodzinnym domu zorganizowano **Izbę Pamięci** (Istebna Wilcze 340, dom z zielonym dachem, tel. 33 8556974, 508389558, zwiedzanie po umówieniu telefonicznym). Wewnątrz zgromadzono pamiątki po Kukuczce – jego sprzęt taternicki, zdjęcia, a także medale i inne odznaczenia oraz puchary. Opiekunem izby i jednocześnie przewodnikiem po tym niezwykłym miejscu jest żona himalaisty, Cecylia. Mimo upływu lat pani Cecylia wciąż mówi o mężu z wielkim wzruszeniem. Warto zapytać ją o szczegóły z pełnego przygód życia Jerzego Kukuczki, aby dowiedzieć się m.in., czym się zajmował, aby zarobić pieniądze na kolejne wyjazdy. Znak informujący o izbie znajduje się na stacji benzynowej przy skrzyżowa-

niu w Istebnej Tartaku. Izba czynna w weekendy, święta, a także podczas wakacji. Spod Izby Pamięci rokrocznie wyruszają rajdy piesze szlakiem im. Jerzego Kukuczki. W miejsce to można zejść niebieskim szlakiem z Kubalonki lub podjechać tam samochodem i przy okazji zobaczyć drewnianą **kościółek Podwyższenia Krzyża Świętego** 🏛️ (Istebna Kubalonka 1100), gdzie himalaista wstąpił w związek małżeński. W Istebnej turystów zaciekawić może również **Muzeum Jana Wałacha, dom i Galeria Rodziny Konarzewskich** oraz **Galeria Kukuczka na Jasnowicach**.

Niezwykle ciekawym szlakiem edukacyjno-spacerowym jest **Beskidzka Ścieżka Planetarna**. Została stworzona w 2002 r. z inicjatywy Jerzego Ruckiego, działacza urodzonego w Jaworzynce. Rucki,

Kościółek Podwyższenia Krzyża świętego

przebywając w Szwajcarii, zobaczył tam szlak planetarny w Zürichu. Zainspirowany pomysłem, postanowił podobną atrakcję umieścić na swojej rodzinnej ziemi. I tak podczas dwunastokilometrowej wędrówki po szlaku oznaczonym biało-czerwonymi kwadratami można zobaczyć planety Układu Słonecznego (wraz z Plutonem, który od 2006 r. nie jest już uznawany za planetę) w skali 1:500 mln. Warto poczuć na własnej skórze i we własnych nogach odległości, jakie dzielą proporcjonalnie jedną planetę od drugiej (pierwsze trzy planety znajdują się bardzo blisko siebie, potem odległości znacznie się wydłużają). Po

Beskidzka Ścieżka Planetarna

drodze na trasie można zobaczyć m.in. wspomnianą Izbę Pamięci Jerzego Kukuczki. Szlak rozpoczyna się przy drewnianym zabytkowym kościółku pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, ok. 600 m od Przełęczy Kubalonka, a kończy się w Jaworzynce przy **Muzeum „Na Grapie”** (Jaworzynka 720, przysiółek Gorzołki, terminy zwiedzania do uzgodnienia pod numerem tel. 33 8556520, www.nagrapie.com). Muzeum zostało założone przez wspomnianego już Jerzego Ruckiego, teraz dzieło kontynuuje jego rodzina. Na Grapie przeniesiono chatę z 1920 r., z kurnym piecem, stołem z kamiennym blatem i mnóstwem sprzętów domowych, instrumentów muzycznych, strojów ludowych, a w stodole można znaleźć sprzęt rolniczy, wialnie, siewkarnie, a nawet wóz drabiniasty. Na Grapie można również zamówić noclegi w gospodarstwie agroturystycznym.

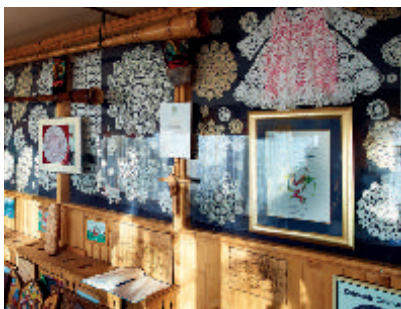

Trójstyk

Będąc w Jaworzynce, koniecznie należy dotrzeć na **Trójstyk** (www.trojstyk.pl), czyli spotkanie granicy polsko-czesko-słowackiej, znajdujący się w przysiółku Trzycatek. Teren jest przyjazny osobom niepełnosprawnym i rodzicom z małymi dziećmi, dostępny dla turystów pieszych i rowerzystów, można również skorzystać z przygotowanych wiat grillowych.

KONIAKÓW

Koniaków zasłynął z produkcji przepięknych koronek. Koronczarki wykonują wspaniałe dzieła, poczynawszy od obrusów na ołtarze, przez serwetki, a skończywszy na modnych ostatnio koronkowych stringach. Już od XIX w. w Koniakowie każda panna musiała umieć „heklować”, choćby po to, aby sama mogła zrobić sobie koronkę do czepca ślubnego. Dziś można kupić nie tylko bieliznę, ale też przepiękne rękawiczki, torebki czy kolczyki. Warsztat pracy koronczarki można podejrzeć

Izba Twórcza Rzeźby i Koronki

np. w **Izbie Pamięci Marii Gwarek** ☰ (Koniaków Szańce 550, tel. 33 8556423, czynne po uzgodnieniu telefonicznym). Po drugiej stronie drogi cuda z koronki produkowała śp. pani Helena Kamieniarz, m.in. stworzyła ona szal dla królowej angielskiej Elżbiety II, a także dla królowej Holandii Beatrycze. Dziś Izba Twórcza Kamieniarz-Kubaszczyk czynna jest po ustaleniu tel. 33 8556561.

W Koniakowie warto również zajrzeć wieczorem do **Chaty na Szańcach** (Koniaków 662, www.chatanaszancach.fm.interia.pl, tel. 33 8557070) – to **Galeria Sztuki Regionalnej**, gdzie Tadeusz Rucki gra na trombitach, patrząc na ukochane góry. Oprócz wysłuchania koncertu można tu kupić koronkowe cacka, a także zobaczyć stoisko pracowni ceramicznej Ceramik, dzieła malarstwa, rzeźby i innych dziedzin sztuki i spróbować góralskiej kuchni w karczmie „Kopyrtołka”. W sezonie letnim należy koniecznie wstąpić do baczówki Piotra Kohuta, w której spróbujemy prawdziwych owczych serów (tel. 609024633).

Wśród drewnianych zabytków sakralnych znajdujących się na Szlaku Architektury Drewnianej koniecznie trzeba zobaczyć przynajmniej trzy: opisywany już **kościółek Podwyższenia Krzyża Świętego** ☰ w Kubalonce (Istebna Kubalonka 1100), a także **kościół na Stecówce i Młaskawce**. W drodze z Kubalonki na Baranią Górę na czerwonym szlaku jest umiejscowiony drewniany **kościółek pw. Matki Bożej Fatimskiej** ☰ na Stecówce (Stecówka 955). Zbudowano go w drugiej połowie lat 50. XX w., a cały wystrój i wyposażenie wnętrza zostało wykonane przez artystów z Trójwsi. Dodatkową atrakcją w sezonie letnim są duże, wspaniałe jagody, które można zbierać po drodze. Kościółek w Młaskawce stanowi filię parafii na Stecówce. Jest to **świątynia św. Józefa** ☰, przeniesiona z Jaworzynki Trzycatka – tam została zbudowana jako wyraz dziękczynienia za przetrwanie II wojny światowej. Nowe miejsce znajduje się niedaleko Szkoły Podstawowej na Zaolziu i Strażnicy OSP. Na Szlak wpisano także drewnianą **kaplicę Konarzewskich** ☰ (Istebna Bucznik 596) na Buczniku z 1923 r. – wotum Ludwika Konarzewskiego seniora za powrót z wojennej tułaczki w czasie I wojny światowej.

Muzeum Regionalne na Grapie

Narciarstwo i turystyka piesza w Trójwsi

Zarówno Koniaków z punktami widokowymi Ochodzita i Koczy Zamek, jak i Istebna ze Złotym Groniem mają do zaoferowania wiele atrakcji turystom aktywnie spędzającym wolny czas. Narciarze mogą skorzystać z kilku wyciągów narciarskich: Złoty Gron (Istebna 1628, tel. 510250210; www.zlotygron.pl), kolej linowa Zagroń (Istebna Olza 1588, tel. 33 8556170; www.istebna.org), Szańce (Koniaków Szańce 871, tel. 33 8557231, 603952144, www.uzawadow.pl), Szus (Koniaków Kadłuby, tel. 33 8557150, 516858906, www.szus.com.pl), Chichot (tel. 602 644 200), Ochodzita w Koniakowie (tel. 33 4458008, www.ochodzitaski.pl).

Koniaków, widok ze szczytu Ochodzitej

Imprezy cykliczne

Do najważniejszych imprez organizowanych w gminie należą: Międzynarodowy Bieg Narciarski „O Istebniański Brucelik”, Dni Istebnej „Z Ochodžitej przez Skalite po Kozubową”, Festyn Istebniański w ramach Tygodnia Kultury Beskidzkiej, Międzynarodowe Zawody w Biegach na Nartorolkach „Beskidy bez Granic”, Dni Koronki Koniakowskiej, Zawody Furmanów, Jar-mark Pasternski, Miyszani i Rozsód Łowiec, Zaduszki Istebniańskie, Zawody Rowerowe MTB w kolarstwie górskim i szosowym oraz Dożynki Gminne.

Koczy Zamek - szczyt

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej Istebna-Centrum 68, tel. 33 8556158, 516195614, istebna@slaskie.travel

NOCLEGI

Kompleks „Zagroń”, Zaolzie 1588, tel. 33 4832034, www.istebna.org

Centrum Wypoczynkowo-Szkoleniowe „Jaworzynka”, Jaworzynka 89, tel. 33 8556625, www.jaworzynka.net.pl

Dom Wczasowy „Olza”, Jaworzynka 471, tel. 507199322, www.olzajaworzynka.pl

„Leśniczówka”, Istebna Centrum 423, tel. 33 8551069, 512007646, www.lesniczowka-istebna.pl

„Szarotka”, Istebna 464, tel. 33 8556018, www.szarotkaistebna.pl

Pensjonat „U Zawadów”, Koniaków 871, tel. 33 8557231, www.uzawadow.pl

Ośrodek Wypoczynkowy „Groń”, Istebna Zaolzie 634, tel. 33 8556131, www.gron.linter.pl

CSW Halniak, Istebna Olza 1326, tel. 33 8556978, 605260578; www.centrum-halniak.pl, info@centrum-halniak.pl

CWS Jaworzynka, Jaworzynka Trzyciatek 89, tel. 33 8556625, 33 8556631, 508631842, www.jaworzynka.net.pl; info@jaworzynka.net.pl

Jano, Jaworzynka Krężelka 401, tel. 33 8556320, 33 8558783, www.hoteljano.pl, hotel@hoteljano.pl

ORW Maria, Istebna Zaolzie 670, tel. 33 8556125, 505461124, www.osrodek-maria.pl, kontakt@osrodek-maria.pl

OW Drzewiarz, Istebna Bystre 744, tel. 33 3070152, 791713760, www.skrzat.opole.pl, skrzat@opole.com

OW Koronka, Koniaków Tyniok 799, tel. 33 8556670, 509613101, markkoronka@wp.pl

GASTRONOMIA

Restauracja „Leśniczówka” w Istebnej Centrum 423, tel. 33 8551069, www.lesniczowka-istebna.pl

Karczma „Kubalonka”, Istebna Kubalonka 1277, tel. 33 8557046, www.kubalonka.pl

Restauracja „Złoty Groń”, Istebna 700, tel. 33 8556071

Karczma „Ochodzita”, Koniaków 969, tel. 33 8556822, www.ochodzita.com.pl

INNE ATRAKCJE

Gminny Ośrodek Kultury, Istebna Centrum 68, tel. 33 8556208

Baseny otwarte:

„U Zawadów”, Koniaków 871, tel. 33 8557231, www.uzawadow.pl; CSW „Halniak”, Istebna 1326, tel. 33 8556978, www.centrum-halniak.pl

Baseny kryte:

CWS „Jaworzynka”, Jaworzynka 89, tel. 33 8556625, www.jaworzynka.net.pl

Hotel „Jano”, Jaworzynka 401, tel. 33 8556320, www.hoteljano.pl

ORS „Zagroń” aquapark, Istebna Zaolzie 1588, tel. 33 4832034, www.istebna.org

Park Wodny Olza, Istebna Olza 1588, tel. 33 8556170, www.istebna.org, zagron@istebna.org

POWIAT ŻYWIECKI

ŻYWIEC

www.zywiec.pl, www.beskidy24.pl, www.zywieccyzna.pl

Kamienna dzwonnica na Rynku

Żywiec jest miastem starym i z tradycjami – już w 1327 r. miał prawa miejskie. Ziemia żywiecka w średniowieczu była własnością książąt cieszyńskich i oświęcimskich, w połowie XV w. należała do króla Kazimierza Jagiellończyka, który dał ją wkrótce Piotrowi Komorowskiemu (1467 r.). Komorowscy władali Żywiecczyną do początków XVII w., kiedy to przeszła ona w ręce Wazów, potem włączył ją Jan Kazimierz, a po jego bezpotomnej śmierci magnacka rodzina Wielopolskich. Żywiecczyna znalazła się pod panowaniem austriackim już w 1772 r., po I rozbiorze. W latach 1810-1838 dobra żywieckie wykupili Habsburgowie z młodszej linii cesarskiej. Książę cieszyński Albrecht Fryderyk rozbudował żywieckie zamki i założył słynny browar (1856 r.). Habsburgowie utracili dobra żywieckie w wyniku konfiskaty przez III Rzeszę (1940 r.). Do niedawna w Żywcu można było spotkać Marię Krystynę Habsburg, córkę ostatniego właściciela, która mieszkała w części Nowego Zamku. Dziedziczka żywieckiego rodu Habsburgów zmarła w październiku 2012 roku.

W latach sześćdziesiątych wybudowano zapórę na rzece Soła w Tresnej i powstało sztuczne Jezioro Żywieckie, na którego dnie znalazł tzw. Stary Żywiec. W roku 1968 szczególnie uroczysto obchodzono jubileusz 700-lecia miasta.

Spacer po mieście warto rozpocząć od zwiedzania **Starego Zamku** (Muzeum Miejskie w Żywcu-Stary Zamek, ul. Zamkowa 2, tel. 33 8612124, www.muzeum-zywiec.pl). Za czasów Wielopolskich został on gruntownie przebudowany i stał się pałacem: rozbudowano skrzydło południowe, powstały nowe barokowe elewacje, wysokie dachy itp. Stworzono dziedziniec od północnego zachodu, a od południa ogród włoski. Za panowania Habsburgów w zamku mieszkali i przyjmowali interesantów urzędnicy administracji dóbr i powiatu żywieckiego. W roku 2005 w Starym Zamku zdomowiło się **Muzeum Miejskie**. Ekspozycja muzeum obejmuje wystawy czasowe oraz stałe: historia i tradycja miasta Żywca (jedna z największych w Polsce kolekcji pamiątek cechowych), kultura ludowa Żywiecczyny, archeologia, rzeźby i medale Stanisława Sikory, ptaki i ssaki żywiecczyny oraz nietypowa wystawa „Konfessaty, czyli sądy, wyroki i tor-

Żywiec, czyli „żyć”

Nazwa miasta pochodzi wedle etymologii ludowej od czasownika „żyć” i została nadana ze względu na żyzne i urodzajne ziemie w nadsolańskiej kotlinie i liczną zwierzyńcę łowną.

Księżna Habsburg na ławeczce w parku

tury w Żywcu". W ostatnich latach obiekt przeszedł gruntowną renowację, są organizowane przejazdy powozami z przewodnikiem po parku Habsburgów. Można też być uczestnikiem pokazu bicia monet i medali – została uruchomiona mennica nawiązująca do fałszerskiego procederu Mikołaja Komorowskiego. Każdy chętny turysta będzie też miał okazję do własnoręcznego wykonania naczyń w pracowni garncarskiej.

Wzmiankowany już pałac Habsburgów, zwany **Nowym Zamkiem**, znajduje się naprzeciwko Starego Zamku i jest rezydencją w stylu klasycystycznym, przebudowanym przez Habsburgów na przełomie wieku XIX i XX z ogromną dbałością o wystrój – włoskie kominki, angielskie wyposażenie do łaźni czy austriackie meble. Ciekawym rozwiązaniem był przeszklony dach nad korytarzem. Na parterze pałacu i obok budynku urządzono niewielki **park miniatur**, prezentujący miniaturowe budowli wzniesionych przez właścicieli Żywiecczyzny: pałace, dwory, leśniczówki. Zespół pałacowy otacza dwudziestotrzyletary park – ostatnio zwany parkiem Habsburgów. Nietypowym elementem jest również **Domek Chiński**, zbudowany na terenie parku na polecenie Wielopolskich w połowie XVIII wieku. Na dachu budynku umieszczono herb rodu – Starykoń. Na parterze mieści się kawiarnia, a na piętrze galeria sztuki.

Żywiec może się również poszczycić zabytkami w dzielnicy Śródmieście, z pewnością warto zajrzeć do **kościółka pw. św. Krzyża** (ul. Stefana Batorego), zbudowanego w XIII w., później rozbudowywanego w stylu gotyckim. Przez wieki ulegał on licznym przebudowom, do czasów współczesnych zachował się wczesnobarokowy, drewniany krucyfiks, który możemy zobaczyć w ołtarzu głównym. Ciekawostką stanowi fakt, że obok kościoła znajdował się cmen-

Nowy Zamek

tarz będący miejscem wiecznego spoczynku zbójców skazanych przez sąd miejski na karę śmierci. Do dnia dzisiejszego zachował się tylko jeden kamienny krzyż umieszczony na nagrobku.

Będąc w Żywcu, nie można pominąć **kościół katedralny Narodzenia NMP** (ul. Zamkowa 6), pochodzącego z pierwszej połowy XV w. W roku 1711 został on w dużej mierze zniszczony przez pożar i odbudowany w stylu barokowym przez rodzinę Wielopolskich. Warto zwłaszcza zwrócić uwagę na drewnianą gotycką rzeźbę Zaśnięcie Matki Boskiej, gotyckie rzeźby Ukrzyżowanego Chrystusa oraz drewniany ołtarz główny. W bocznych kaplicach spoczywają dawni właściciele Żywiecczyny: hrabiowie Komorowscy i arcyksiążę Karol Stefan Habsburg z małżonką Marią Teresą. Kościół ten pełni funkcję konkatedry w diecezji bielsko-żywieckiej. Spacer po mieście powinien wieść trasą obejmującą również **rynek z ratuszem** zbudowanym w 1868 r. w stylu neorenesansowym.

Muzeum Browaru Żywiec

Nie ulega wątpliwości, że miasto Żywiec większości Polaków kojarzy się głównie z marką dobrego piwa. I słusznie, gdyż tradycje piwowarskie w Żywcu sięgają średniowiecza, a jedną z atrakcji miasta jest **Muzeum Browaru Żywiec** 🍷 znajdujące się na Szlaku Zabytków Techniki (ul. Browarna 88, tel. 33 8612457, www.muzeumbrowaru.pl). Każdy element wystawy można fotografować, dotykać eksponatów i zadawać przewodnikowi dociekliwe pytania. Na terenie muzeum znajduje się Piwiarnia Żywiecka serwująca dania kuchni regionalnej, zatem po trwającym 2,5 godz. zwiedzaniu można zjeść obiad i oczywiście napić się piwa.

Szlaki turystyczne

Żywiec stanowi początek trzech tras pieszych: szlaku żółtego z Zadziewa – w pasmo Beskidu Małego, żółtego z centrum Żywca do browaru i niebieskiego z Żywca na Romankę z możliwością dalszej wędrowki w Beskid Żywiecki. Można również wybrać się w drogę zielonym Szlakiem Wyzwolenia Żywca i żółtym Szlakiem Najazdu Szwedzkiego.

Imprezy cykliczne

Konieczne trzeba uczestniczyć w imprezach takich jak: Międzynarodowe Spotkania Folklorystyczne, Tydzień Kultury Beskidzkiej, Festiwal Folkloru Górali Polskich, Oscypek-fest, Przegląd Zespołów Kołędniczych i Obrzędowych Żywieckie Gody, Dni Żywca. Popularnością cieszy się też Giełda Birofilów w żywieckim Browarze.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej ⓘ ul. Zamkowa 2, tel. 33 8614310, kom. 728143280, zywiec@slaskie.travel

NOCLEGI

Hostel Roma, ul. Kościuszki 12, tel. 33 861 51 22, www.hotelroma.pl

Zajazd Maxim, al. Piłsudskiego 20, tel. 33 860 55 62, www.zajazdmaxim.pl

Centrum Konferencyjno-Wypoczynkowe Dębina, ul. Kopernika 2, tel. 33 8614888, www.hoteldebina.pl

GASTRONOMIA

Karczma Żywiecka, al. Wolności 1, tel. 33 8605554, www.karczmazywiecka.pl

INNE ATRAKCJE

Muzeum Miejskie w Żywcu – Stary Zamek, ul. Zamkowa 2, tel. 33 8612124, www.muzeum-zywiec.pl

Muzeum Browaru Żywiec, ul. Browarna 88, tel. 33 8612457, www.muzeumbrowaru.pl,

Kino „Janosik”, ul. Sobieskiego 1, tel. 33 8612003, www.kinojanosik.pl

ŚWINNA

www.swinna.pl

W Świnnej funkcjonuje **Międzypokoleń-
niowe Centrum Folkloru i Rzemiosła Arty-
stycznego** (ul. Wspólna 15) ze stałą ekspozy-
cją. Natomiast każdy, kto sam chce zbudować
baterię z cytryn lub ogórków, zobaczyć jak dzia-
lają pola wirowe czy dotknąć pioruna w kuli pla-
zmowej koniecznie musi odwiedzić **Beskidzkie
Centrum Nauki** (www.naukotechnika.pl).

PRZYŁĘKÓW

W pobliskim Przyłękowie warto odwiedzić **Sanktuarium Matki Bożej Wspomożycielki
Wiernych**, wybudowane w latach 1896-1902,
jedno z kilku sanktuariów maryjnych Żywiecczy-
zny. Historia powstania sanktuarium jest związa-
na z ukazaniem się Matki Bożej we śnie Wojcie-
chowi Stefko. Zaledwie 10 lat po tym wydarze-
niu rozpoczęto budowę kościoła. Była to począt-
kowo filia parafii Narodzenia NMP w Żywcu, dopiero w 1985 r. powstała tu parafia Matki Bo-
żej Wspomożycielki Wiernych. Wystrój świątyni utrzymano w stylu barokowym. Warto zwró-
cić uwagę na rozetę na środku posadzki, która pokazuje miejsce, gdzie wytrysnęło źródółko,
obecnie przekierowane na zewnątrz do studni. Obok studni zbudowano ołtarz polowy.

Leśna kaplica

PEWEL MAŁA

W lesie Kielbasów (dojazd z miejscowości Pewel Mała), tuż przy rezerwacie przyrody
„Gawroniec” na polance stoi niewielka **kaplica**, zbudowana z inicjatywy leśniczego Mezera,
wykończona w latach 1945-1954. To szczególnie urokliwie miejsce zachęcające do leśnych
spacerów odwiedził w 1978 r. kardynał Karol Wojtyła.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej ul. Wspólna 13, tel. 33 8638071, swinna@slaskie.travel

GILOWICE

www.gilowice.pl

W Gilowicach znajduje się piękny drewniany **kościół
św. Andrzeja Apostoła** . Świątynia zbudowana jest
w stylu gotyku śląsko-małopolskiego z późnobarokowym ołtar-
zem wewnątrz oraz posągami Matki Bożej z Dzieciątkiem po-
chodzącym z XIV w. i amboną z pierwszej połowy XVII w.

Do dyspozycji klubów spor-
towych oraz osób przyjezdnych
została oddana baza sportowa
w postaci dwóch boisk do piłki

nożnej z zapleczem, kompleksu dwóch skoczni igielitowych do skoków narciarskich oraz hali
sportowej 30 x 20 m przy Zespole Szkół w Gilowicach. Dodatkowo można skorzystać z kor-
tów tenisowych i basenu przy ośrodkach wypoczynkowych. Do sławnych sportowców wywo-
dzących się z Gilowic należą m.in. bokser Tomasz Adamek oraz rodzeństwo Pyrgiesów – Mar-
lena, Magdalena i Kryspin – wielokrotni Mistrzowie Polski w kolarstwie górskim, szosowym
i przełajowym. Do ciekawostek gilowickiej gminy należy z pewnością prywatna hodowla strusi
w Gilowicach-Rozciętej (ul. Zakopiańska 69 B).

Kościół św. Andrzeja Apostoła

RYCHWAŁD

W niewielkiej miejscowości Rychwałd znajduje się **Sanktuarium Maryjne** (Klasztor oo. Franciszkanów Rychwałd, ul. Franciszkańska 1), w którym cudami słynie obraz Matki Bożej, pochodzący z XV w. Obraz ten w Rychwałdzie znalazł się w 1644 r., kiedy to Katarzyna z Komorowskich Grudzińska podarowała go miejscowej parafii. Niegdyś stał tutaj kościół drewniany, ufundowany przez Mikołaja Komorowskiego, a konsekrowany przez biskupa Erazma Ciołka. W XVIII w. zbudowano kościół murowany, z powodu znacznej liczby pielgrzymów przybywających do Rychwałdu. Kościół drewniany przeniesiono do Gilowic – stoi tam do dziś. Murowana **świątynia św. Mikołaja** ze wspnianym ołtarzem Matki Boskiej Rychwałdzkiej w stylu przejściowym pomiędzy barokiem a rokokiem jest wewnątrz przebogato zdobiona. Przy sanktuarium działa również **Franciszkański Dom Formacyjno-Edukacyjny**, w którym są głoszone rekolekcje, odbywają się warsztaty, szkolenia, spotkania. Wyjątkowym miejscem jest **Infirmeria zielarska im. o. Grzegorza Sroki**. O. Grzegorz był franciszkaninem, który za swego życia (zmarł w 2006 r. w wieku 76 lat) pomagał setkom chorych ludzi, prowadząc praktykę zielarską. Obecnie dostępne są krople, nalewki, balsamy, maści i zioła, wspomagające leczenie różnych dolegliwości. W Rychwałdzie można także skorzystać z grot solnych. Obie groty powstały z inicjatywy o. Grzegorza. Więcej informacji można uzyskać pod numerem tel. 33 8651001, wew. 22 lub 38 (zielarnia).

Ciekawostką dla turystów przyjeżdżających do Rychwałdu jest prywatna hodowla koni huculskich.

Sanktuarium Maryjne w Rychwałdzie

Groty solne

Słoneczna grota polecana jest dla osób ze schorzeniami układu oddechowego, zaś błękitna dla chorych na nerwicę, bezsenność, choroby układu pokarmowego.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej ul. Krakowska 40, tel. 33 8653020 wew. 24, gilowice@slaskie.travel

NOCLEGI

O.W. „Dwór w Rychwałdzie”, ul. Spacerowa 13, Rychwałd, tel. 33 8651007, www.dwor-rychwald.pl

O.W. „Beskidek”, ul. Siedlakówka 70, tel. 33 8653104, www.beskidek-gilowice.pl

Dwór Rychwałd

ŚLEMIEŃ

www.slemien.pl

W Ślemieniu, miejscowości leżącej na granicy z Gilowicami, znajduje się małe **Sanktuarium Narodzenia Najświętszej Maryi Panny na Jasnej Górcie** (przy parafii Narodzenia św. Jana Chrzciciela, ul. Krakowska 113), odwiedzane przez pielgrzymów od wielu lat. W 1868 r. przybyło tu na odpust 15 tys. wiernych. Kaplica została wybudowana w latach 1858-1866 na kamiennej grocie, z której tryska woda ciesząca się sławą cuda czyniącej. W głównym ołtarzu znajduje się kopia XIX-wiecznego obrazu Matki Bożej Częstochowskiej. Warto również zajrzeć do **groty Matki Bożej**, czyli kamiennego tunelu, na którego końcu płynie źródło oraz stoi figurka Maryi. Nie bez znaczenia są również zachwycające widoki – przepiękna panorama Beskidu, rozciągająca się przed oczami pielgrzymów.

W centrum wsi znajduje się **kościół Narodzenia św. Jana Chrzciciela** (1853), drewniany budynek szkoły (połowa XIX w.) oraz ruiny wielkiego pieca z początku XIX w.

Wyjątkowym miejscem w Ślemieniu jest Etnopark, czyli **Park Etnograficzny Ziemi Żywieckiej** (www.etnopark.pl), gdzie zostały zgromadzone unikatowe zabytki architektury drewnianej, typowe dla historycznego krajobrazu Żywiecczyny.

Etnopark w Ślemieniu

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej ul. Krakowska 124, tel. 33 8654649, slemien@slaskie.travel

NOCLEGI

Szkolne Schronisko Młodzieżowe, ul. Spacerowa 3, tel. 33 8654351, www.ssm-slemien.pl

ŁĘKAWICA

www.lekawica.com.pl

W Łękawicy warto zwrócić uwagę na urokliwe przydrożne kapliczki. Ciekawym miejscem jest także **Izba Twórcza Józefa Hulki** – utalentowanego twórcy ludowego.

Z kolei w niewielkiej wiosce **ŁYSINA** znajdują się Zamczyska. Jest to zespół skał nazywanych tak z powodu ich fantastycznych kształtów, które inspirowały wyobraźnię ludową do tworzenia kolejnych legend o genezie ich powstania. Miał tam stać niegdyś zamek, być może istniało tam również długie na wiele kilometrów podziemne przejście. Faktem jest niezaprzeczalna uroda skał, więc niezależnie od legendarnych opowieści warto je zobaczyć, idąc zielonym szlakiem przez Ścieszków Groń. Tam również znajduje się **jaskinia lodowa**, położona najniżej w stosunku do poziomu morza. Odkrycie i rozplanowanie całej obecnie znanej części jaskini zawdzięcza się członkowi klubu speleologów Arturowi Żera.

Amatorom wycieczek samochodowych, a także tym, którzy z różnych przyczyn na własnych nogach nie mogą wędrować po górach, godna polecenia jest przepiękna pod względem widokowym droga relacji Żywiec – Andrychów przez Przełęcz Kocierską (oznaczona na mapie drogowej numerem 781).

Czarny Groń

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej ul. Żywiecka 23, tel. 33 8622206, lekawica@slaskie.travel

MIĘDZYBRODZIE ŻYWIECKIE

www.czernichow.com.pl

Tor saneczkowy na górze Żar

Wyjątkowym miejscem na Żywiecczyźnie jest **góra Żar** w Międzybrodziu Żywieckim (12 km od Żywca). Można się na nią dostać kolejką szynowo-terenową (której wagoniki przywieziono z Gubałówki w Zakopanem), rowerem wypożyczonym z pobliskiej wypożyczalni lub pieszo (Kolej Linowo-Terenowa Żar, ul. Górska 1, www.pkl.pl, tel. 33 8661136). Ze szczytu rozciąga się przepiękna panorama na całą Kotlinę Żywiecką, przy dobrej widoczności można zobaczyć Piłsko, a nawet Wielki Rozsutec (szczyt w Małej Fatrze na Słowacji). W sezonie letnim dodatkową atrakcją dla dzieci jest tor saneczkowy, a z myślą o rowerzystach wytyczono na górze Żar dwie trasy: łagodną oraz wymagającą. W sezonie zimowym działa tu naśnieżany i oświetlony stok narciarski z wyciągiem. Przy górnej stacji kolejki znajduje się restauracja (godne polecenia „jadło drwala”) i taras widokowy. Wart dostreżenia jest również sztuczny zbiornik wodny elektrowni szczytowo-pompowej o powierzchni 14 ha. Atrakcją dla turystów w każdym wieku jest z pewnością zjeżdżalnia pontonowa przy dolnej stacji kolejki, a także park linowy (Trollandia, www.trollandia.pl, tel. 661222008). Pod zboczem Żaru znajduje się lotnisko słynnej **Górskiej Szkoły Szybowcowej „ŻAR”** im. Adama Dziurzyńskiego.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Kulturalnej przy Urzędzie Gminy Czernichów z siedzibą w Tresnej, ul. Żywiecka 2, tel. 33 8661325 w.103, czernichow@kulturawzywcu.pl

Punkt Informacji Kulturalnej przy Centrum Kultury w Międzybrodziu Bialskim, ul. Brodek 2, tel. 33 4446917 (czynny od trzeciego tygodnia czerwca do drugiego tygodnia września w soboty i niedziele w godz. 10.30-13.30)

GASTRONOMIA

Restauracja Ośrodka Wypoczynkowo-Rekreacyjnego „Silesia” , ul. Brodek 4, Międzybrodzie Bialskie, tel. 33 8661541, www.silesiaowr.pl

Górska Szkoła Szybowcowa „ŻAR”

ŁODYGOWICE

www.lodygowice.pl

W Łodygowicach warto zobaczyć neogotycki **pałac** i drewniany **kościół św. św. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza** (al. Jana Pawła II 3). Pałac pochodzi z 1910 r., powstał jednak w wyniku przebudowania barokowego dworu obronnego, pochodzącego z lat 1629-1631. Do czasów współczesnych zachowały się dawne fortyfikacje, pozostałości wałów i fos. Pałac jest otoczony XIX-wiecznym parkiem. Łodygowice znajdują się 8 km od Szczyrku, pałac jest usytuowany niedaleko przystanku PKS (ok. 100 m od głównej drogi). Z kolei kościół jest niezwykle harmonijną, barokową budowlą z 1635 r., powiększoną w XVIII w. z cennym barokowym wyposażeniem. Na szczególną uwagę zasługuje m.in. kaplica Ogrojec, z figurą Pana Jezusa Frasobliwego, uznawaną w okolicy za cudowną.

Kościół św. św. Szymona i Judy

LIPOWA

www.lipowaiokolice.blogspot.com

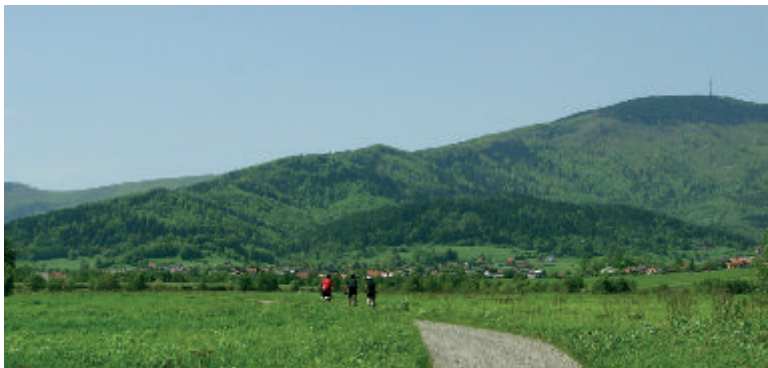
Gmina Lipowa to wspaniałe, ciche miejsce, gdzie można odpocząć, podziwiając piękno niezanieczyszczonej, żywieckiej przyrody. Myśliwi i grzybiarze poczują się tu jak w raju, w gminie wytyczono również wiele szlaków turystycznych, pieszych i rowerowych, które zachęcają do aktywnego spędzania wolnego czasu. Wyjątkowym terenem zielonym w gminie jest **rezerwat przyrody nieożywionej „Kuźnie”**, utworzony w 1995 r. Warto zobaczyć zwłaszcza osuwisko utworzone przez bloki skalne, a także inne skały w kształcie ambon i baszt. Na terenie rezerwatu znajduje się pięć jaskiń, nieprzygotowanych do zwiedzania, a czasem nawet ze specjalnie zatarasowanymi wejściami przez zwalone kłody drzewa. Można jednak pobawić się w szukanie zamaskowanych wejść, co nie jest łatwe. Dotrzeć do rezerwatu można szlakiem zielonym z Twardorzeczki. Nie wolno poruszać się w rezerwacie poza wytyczoną ścieżką dydaktyczną, gdyż w podłożu ukryte są liczne szczeliny skalne, w które można wpaść.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Gminne Centrum Informacji przy Urzędzie Gminy Lipowa, Lipowa 708, tel. 33 8601557

NOCLEGI

Hotel Zimnik***, Lipowa 990, tel. 33 8670281, www.zimnik.com.pl

Gmina Lipowa

RADZIECHOWY-WIEPRZ

www.radziechowy-wieprz.pl

RADZIECHOWY

Na terenie miejscowości Radziechowy wznosi się **góra Matyska**, na której stoi ogromny krzyż krzyż milenijny, postawiony w 2000 r. Na szczyt można dojść niebieskim szlakiem (pełną drogą, w czasie kilkadziesiąt minut). Z inicjatywy ks. proboszcza Stanisława Gawlika do krzyża na Matysce poprowadzono Drogę Krzyżową – dzieło otrzymało nazwę Golego Beskidów. Opis wszystkich stacji wraz z interpretacją rzeźb można znaleźć na stronie www.golego-beskidow.pl.

JUSZCZYNA

Osiem kilometrów na południe od Żywca jest położona wieś Juszczyzna, w której znajduje się przepiękny drewniany **kościół Nawiedzenia NMP** (Juszczyzna 539) o konstrukcji zrębowej.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Gminne Centrum Kultury, Promocji, Turystyki, Radziechowy-Wieprz 700, tel. 33 8674127

JELEŚNIA

www.jelesnia.pl

Będąc na rynku w Jeleśni, warto zajrzeć do **Starej Karczmy** (Rynek 12, www.starakarczma.eu, tel. 33 8636013). Jest to restauracja o wielowiekowej tradycji, założona jeszcze przez Mikołaja Komorowskiego, właściciela tych ziem, mniej więcej na początku XVII w. Typowe dania kuchni staropolskiej, np. ryje świńskie, prażuchy ze spyrkami, czy zbójnickie jadło, serwowane w Starej Karczmie rzeczywiście są smaczne. Najbardziej wyeksponowana jest tam sala zabawowa, inaczej szynkownia, po prawej stronie w małym pomieszczeniu sprzedawano kiedyś mięso i wędliny, na końcu zaś w lodowni przechowywano piwo, mięso i inne artykuły spożywcze. Chłód zapewniało ok. 200 sanek z lodem przywiezionym zimą z rzeki Koszarawy. Do znamienitych gości karczmy można zaliczyć m.in. prof. Kazimierza Sosnowskiego, prekursora turystyki górskiej i budowniczego schroniska na Hali Miziowej oraz Jalu Kurka, pisarza i poetę z Krakowa.

Stara Karczma w Jeleśni

Widok ze stoków masywu Jaworzyna

Po obiedzie warto przejść się na spacer – godnym polecenia obiektem architektury sakralnej jest barokowy **kościół parafialny św. Wojciecha w Jeleśni** (Rynek 2), zbudowany w 1618 r. na miejscu poprzedniej świątyni, która została zniszczona w pożarze. Do najcenniejszych zabytków świątyni należą m.in. rokokowy ołtarz główny z 1790 r., chrzcielnica i ambona z tegoż roku, a także pięć feretronów z XVIII w.

W dawnej organistowce pod kościołem w Jeleśni od lat siedemdziesiątych mieści się **Regionalna Izba Pracy Twórczej**, gdzie można zobaczyć stałą wystawę sztuki ludowej: wieńce, bukiety z bibuły krepiny, zabawki ludowe, rzeźby, akwarele i grafiki, a także przedmioty codziennego użytku w dawnym gospodarstwie wiejskim.

W okresie wojennym w rejonie Beskidu Żywieckiego działały dwa ośrodki ruchu oporu: pierwszy w okolicy Węgierskiej Górki oraz drugi w rejonie obecnej gminy Jeleśnia (Przyborów, Korbielów). Zainteresowani historią mogą się wybrać na wycieczkę pieszą lub rowerową śladem zabytków polskiej sztuki obronnej. Każdy, kto zdecyduje się na zwiedzanie schronów bojowych, powinien zaopatrzyć się w kompas i mapę, gdyż linia fortyfikacji wiezioneoznakowanymi ścieżkami leśnymi.

Podczas wędrówek po górskich szczytach Beskidu Żywieckiego nie można pominąć najwyższego naturalnego **wodospadu** w polskich Beskidach, znajdującego się w **SOPOTNI WIELKIEJ**. Wodospad o wysokości 12 m został uznany za pomnik przyrody. U podnóża Pilska i Rysianki, tuż przy wodospadzie, znajduje się wyjątkowe miejsce, **Agroturystyka Nad Wodospadem** (Sopotnia Wielka 265, 34-340 Jeleśnia, www.nadwodospadem.com, tel. 603 411 307), gdzie można odpocząć od miejskiego zgiełku, skosztować swojskich produktów (białego sera, mleka, jaj, oscypków), przejechać się bryczką (zimą kulig). Sopotnia nie jest jeszcze obleżona przez turystów, zatem miłośnicy wspaniałej beskidzkiej przyrody na pewno się nie zawiodą.

Wodospad w Sopotni Wielkiej

Astroturystyka

Sopotnia Wielka to także wymarzone miejsce dla amatorów obserwacji nocnego nieba, jest to możliwe nawet wtedy, gdy niebo zasłaniają chmury, a to za sprawą działającego w Sopotni Stowarzyszenia Polaris – OPP, które aktywnie promuje niespotykaną dotąd astroturystykę (www.polaris.org.pl).

Schronisko PTTK na Hali Miziowej

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej ul. Plebańska 1, Jeleśnia, tel. 33 8630777, 604 574 390, jelesnia@slaskie.travel

NOCLEGI

Pensjonat „Tara”, ul. Jana Kazimierza 224, tel. 33 8636066, www.jelesnia.com.pl
Agroturystyka „Nad Wodospadem”, Sopotnia Wielka 265, tel. 33 8634081, www.nadwodospadem.com

GASTRONOMIA

Restauracja Stara Karczma Rynek 12, tel. 33 8636013, www.starakarczma.eu

WĘGIERSKA GÓRKA

www.wegierska-gorka.opg.pl

Nazwa Węgierska Górką wywodzi się prawdopodobnie od szczytów obronnych, usypanych przez właścicieli Żywieczyzny na wypadek najazdu węgierskiego. Inne źródła podają, że wiąże się ona z okresem polsko-węgierskich sporów terytorialnych, kiedy to przedstawiciel Węgień na ziemi przywiezionej ze swej ojczyzny, klęcząc, przysięgał, że ma prawo do tych terenów. Stuprocentowej pewności co do pochodzenia nazwy zatem nie mamy, jednak nie ulega wątpliwości, że Węgierska Górką to miejscowość, w której każdy turysta może znaleźć nocleg w wielu kwaterach prywatnych i gospodarstwach agroturystycznych na wysokim poziomie.

Właśnie na tym obszarze toczyły się zacięte walki w pierwszych dniach II wojny światowej, czego pamiątką są betonowe **schrony bojowe** o nazwach: „Wędrowiec”, „Wąligóra”, „Wyrwidąb”, „Wąwóz” i „Włóczęga”, stanowiące część linii obronnej Węgierskiej Górką. Schrony te posiadały od kilku do kilkunastu pomieszczeń. Na pasjonatów historii oraz poszukiwaczy przygód czeka ścieżka pieszo-rowerowa szlakiem fortów obronnych. Stanowi ona nie lada wyzwanie, ponieważ schrony są rozproszone wokół Węgierskiej Górką, by dotrzeć do któregoś z nich, trzeba liczyć się z solidną wyprawą po beskidzkich pagórkach i lasach. Warto jednak podjąć to wyzwanie dla pięknych widoków rozpościerających się z góry. Całość trasy to ok. 10 km.

Kolejną atrakcją gminy Węgierska Górką jest **Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej** (przystosowany dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich). Zgromadzone są tam eksponaty ptaków i zwierząt, które w środowisku naturalnym występują coraz rzadziej, m.in. niedźwiedź, głuszec, ryś i wydra. Po wizycie w ośrodku można się przespacerować ścieżką dydaktyczną „Gościnny Las”, która przybliży florę faunę naszych lasów, a także pokazuje jak trudny i odpowiedzialny jest zawód leśnika.

Niezwykłą atrakcją stanowi **aleja najslynniejszych zbójników** na Żywiecczyźnie z rzeźbami o wysokości ok. pięciu metrów, ustawionymi w centrum Węgierskiej Górką. Ponieważ na Żywiecczyźnie nie brakowało zbójników buszujących po okolicznych lasach, planuje się rozszerzenie alei o kolejne rzeźby.

Na zwolenników czynnego wypoczynku czeka jedna z największych i nowocześniejszych na Żywiecczyźnie hal sportowo-widowiskowych z pełnowymiarowym boiskiem do piłki ręcznej, siatkowej, koszykówki wraz z siłownią i ścianką wspinaczkową. Ponadto na terenie gminy znajduje się boisko do piłki plażowej, korty tenisowe, ścieżki pieszo-rowerowe oraz platforma widokowa.

Fort „Wędrowiec” w Węgierskiej Górką

Fort „Wędrowiec”

Jako jedyny z fortów został wyremontowany i udostępniony dla zwiedzających jako Izba Pamięci, gdzie zobaczyć można ekspozycję upamiętniającą bitwę, a także tablicę ku czci żołnierzy poległych w obronie.

Fort obronny

Szlak Papieski

Przez gminę Węgierska Górka przebiega Szlak Papieski. Jest to trasa o długości 42 km, którą kiedyś przemierzał Karol Wojtyła jako turysta i duszpasterz. Szlak swój początek ma przy skwerze Jana Pawła II w centrum wsi, gdzie na pamiątkę 27 lat pontyfikatu Ojca Świętego zasadzono 27 świerków, a także dęb z nasion, które osobiście poświęcił Jan Paweł II.

Szlak Papieski

Główne punkty szlaku to: **kościół Przemienienia Pańskiego**, gdzie można zobaczyć największe na Żywiecczyźnie organy piszczalkowe, kapliczka Matki Bożej Różańcowej z 1890 r. w **CIECINIE**, drewniany **kościół pw. św. Katarzyny** z barokowym ołtarzem z XVII w., kaplicą św. Franciszka z 1895 r. i chrzcielnicą z 1705 r. w kształcie kielicha. Cenne obrazy pochodzące z tego kościoła zostały przeniesione do Muzeum Narodowego w Krakowie, podobnie jak obraz św. Katarzyny z głównego ołtarza, który znajduje się w zbiorach Kurii Metropolitalnej w Krakowie. Szlak Papieski oddaje również zamówienie Ojca Świętego do gór, dlatego trasa wiedzie na Halę Lipowską (1324 m n.p.m., www.lipowska.com.pl), skąd rozpościera się malowniczy widok na góry. W schronisku na Hali Lipowskiej Karol Wojtyła nocował, a w pokoju odprawiał codzienne msze św. dla grupy młodzieży. Kolejny etap wędrówki wiedzie na Halę Boraczę, a stamtąd do **ŻABNICY**, gdzie znajduje się drewniany **kościół pw. Matki Bożej Częstochowskiej** zbudowany w latach 1910-1914. Kolejną świątynią na szlaku jest **kościół pw. św. Maksymiliana Kolbego** we wsi **CISIEC**. Budowa tego kościoła nazywana jest cudem jednej doby. Z powodu braku zezwolenia na budowę ze strony władz komunistycznych, kościół powstawał w tajemnicy i został postawiony niezwykle szybko. Szlak Papieski zatacza koło i kończy się przy skwerze Jana Pawła II w Węgierskiej Górcie.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej ⓘ oś. XX-lecia II RP 12, tel. 33 8642187, wegierskagorka@slaskie.travel

MILÓWKA

www.milowka.pl
www.milowka.info

Miejscowość Milówka jest chyba znana wszystkim Polakom dzięki braciom Golcom, którzy wywodzą się właśnie stąd, i ich zespołowi „Golecu uOrkiestra”. Jednak Milówka istniała prawdopodobnie już w XV w. jako osada w pobliżu traktu wiodącego z Krakowa i Wieliczki na Węgry. W 1999 r. Milówka została laureatem konkursu „Złota Miejscowość Radia Katowice”, co wpłynęło na dalszy rozwój miejscowości. Oprócz tropienia śladów rodziny Golców w Milówce warto zwiedzić **muzeum Stara Chałupa** ⓘ (ul. Piastowska 1). Jest to zabytkowy drewniany dom, w którym – według legendy – nocował król Jan Kazimierz, a potem Jan III Sobieski jadący z odsieczą pod Wiedeń (tak naprawdę Sobieski stacjonował w Żywcu). Chata zo-

Muzeum Stara Chałupa

muzeum **Stara Chałupa** ⓘ (ul. Piastowska 1). Jest to zabytkowy drewniany dom, w którym – według legendy – nocował król Jan Kazimierz, a potem Jan III Sobieski jadący z odsieczą pod Wiedeń (tak naprawdę Sobieski stacjonował w Żywcu). Chata zo-

stała zbudowana w 1739 r., a budowniczym był milowski karczmarsz, Piotr Gorel. Cały wystrój chałupy wraz z układem pomieszczeń i sprzętów w izbie jest doskonałą ilustracją dawnego stylu życia i odzwierciedla sposób myślenia i hierarchię wartości ludzi żyjących przed nami, dlatego wizyta w Starej Chałupie jest obowiązkowym punktem wycieczki z dziećmi. W 2010 r. „Stara Chałupa” poddana renowacji, a obok niej został postawiony budynek sprowadzony z Przyłękowa, w którym obecnie są urządzone wystawy oraz organizowane warsztaty i spotkania miłośników tradycji.

Konieczne trzeba również pojechać do **kaplicy pw. św. Antoniego**. W 1876 r. rozpoczęto budowę murowanej kaplicy, a wizerunek świętego zamówiono u Jana Matejki w Krakowie. W Miłówce warto zobaczyć również neobarokowy kościół Wniebowzięcia NMP, który początkowo był drewniany, a od 1839 r. jest murowany, a także zabytkowy **cmentarz żydowski**, który powstał pod koniec XIX w. Najstarsza zachowana macewa pochodzi z 1892 r., a na tablicach inskrypcyjnych znajdziemy napisy w języku hebrajskim, niemieckim, jidisz oraz polskim. Chętnie odwiedzana przez turystów atrakcją jest **Leśny Gród** – niezwykle ogród botaniczny, usytuowany na zboczach Prusowa. Na kilku hektarach zgromadzono kilkadziesiąt tysięcy roślin, w tym liczne odmiany gatunków egzotycznych. Są tam także pawie, bażanty chińskie i tybetańskie, papugi oraz słowiańska wioska do zabaw. Największą atrakcją jest czternastometrowa rzeźba Światowida, wykonana z jednego kawałka drewna, na której znajdują się m.in. „twarze” polskich i zagranicznych polityków.

W pobliżu **KAMESZNICY** zachował się **zespół pałacowo-dworski**, powstały w latach 1830-1833 z inicjatywy ówczesnych właścicieli Teresy i Marcelego Potockich. Usytuowany jest w naturalnej dolinie potoku, a do dziś zachowały się budynek mieszkalny, oficyna i oranżeria. Istnieje jeszcze budynek, który Habsburgom służył jako suszarnia szyszek. Poza terenem ogrodu znajduje się **kaplica św. Teresy**, którą nakażał wznieść Marcelego Potocki. Podobno pan ten znany z porywczosci, gonił niegdyś swoją żonę, grożąc jej strzelbą, w tym miejscu opanował jednak swoją furię i w wyrazie skruchy ufundował kaplicę.

Muzeum Stara Chałupa

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej ul. Dworcowa 1, tel. 33 8637399 w. 23, milowka@slaskie.travel

NOCLEGI

Gospodarstwo agroturystyczne „Wanesa” Sporek Zofia, ul. Beskidzka 8, tel. 33 8637798, www.wanesa.beskidy.pl (domowe jedzenie, produkty lokalne, np. kozie mleko; plac zabaw dla dzieci; wypożyczalnia rowerów; kuligi)

Pokoje Gościnne „U Haliny”, ul. Górna 734, Kamesznica, tel. 33 8625062, www.uhaliny.ovh.org (domowe jedzenie, plac zabaw dla dzieci, kulig, wyciąg narciarski, przy szlaku na Baranią Górę)

Hotel Beskid***, ul. Jana Kazimierza 122, tel. 33 8637647, www.hotelbeskid.com, (sauna, w restauracji można spróbować tradycyjnej kwaśnicy)

GASTRONOMIA

Gospoda u Wandzi i Jędrusia, ul. Wspólna 1, tel. 33 8637803, www.gospoda-milowka.pl

Pałac Lubomirskich

W malowniczej miejscowości Rajcza, w **Sanktuarium Maryjnym** znajduje się obraz będący jedną z najstarszych kopii ikony jasnogórskiej. W końcu XIX w. zbudowano nowy, murowany kościół (pw. św. Wawrzyńca i św. Kazimierza Królewicza, ul. Rynek 1), zaś w 1997 r. kościół ten uzyskał miano Sanktuarium Matki Bożej Kazimierzowskiej. Do kapliczki Matki Bożej Fatimskiej – stojącej przy kościele – pielgrzymują wierni z całej Polski.

Warto również zobaczyć wspaniały **pałac Lubomirskich**, który powstał w cza-

sach, kiedy właścicielem Rajczy był Anastazy Siemioński, tj. ok. 1833 r., lecz największy rozkwit budowla wraz z pięknym parkiem przeżywały za Władysława Lubomirskiego, w latach 1894–1914. Dzięki znamenitemu właścicielowi w pałacu gościł m.in. Karol Szymanowski, a po sprzedaniu pałacu arcyksięciu Stefanowi Habsburgowi Rajcza zasłynęła w świecie jako miejsce, gdzie koncertowali m.in. Paderewski, Różycki, Szeluto i Rubinstein. Obecnie budynek jest siedzibą Samodzielnego Publicznego Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego dla przewlekle chorych.

Rajcza stanowi dobrą bazę wypadową do wędrówek szlakami turystycznymi. Wśród wielu przepięknych, malowniczych tras warto polecić zwłaszcza szlak wiodący na przełęcz Przegibek, gdzie na turystów czeka schronisko turystyczne PTTK Przegibek. Zostało ono ogłoszone najlepszym górskim schroniskiem w Polsce w 2009 r. Ranking schronisk górskich przygotowała redakcja Magazynu Turystyki Górskiej „n.p.m.”. Oczywiście nazwa Rajcza znana jest doskonale wszystkim snowboardzistom i narciarzom, gdyż w gminie jest ponad 20 wyciągów narciarskich, które przyciągają amatorów sportów zimowych na różnym poziomie zaawansowania.

W podzięce za ocalenie

Według legendy rajczarńscy górale uratowali życie króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego, dlatego król podarował Rajczy obraz Matki Bożej, który po wzniesieniu murów świątyni pw. św. Kazimierza i św. Wawrzyńca umieszczono w bocznym ołtarzu.

Rezerваты przyrody

Gmina Rajcza w całości leży na terenie Żywieckiego Parku Krajobrazowego. W okolicy, w miejscowości Sól, znajduje się leśny rezerwat przyrody „Butorza”, w którym jest chroniony bór jodłowo-świerkowy wraz z drzewostanem słynnego świerka istebniańskiego. W granicach gminy leży także rezerwat przyrody „Śrubita” o powierzchni 24,99 ha, położony na północno-zachodnim stoku góry Bugaj w grupie Wielkiej Raczy. „Śrubita” to rezerwat z ponaddwustuletnim, naturalnym drzewostanem świerkowo-bukowo-jodłowym w dolnym reglu. Natomiast na granicy gmin Rajcza i Ujszoły na północnych stokach Rycerzowej jest położony rezerwat „Dziobaki” z dwustuletnim borem świerkowo-bukowo-jodłowym oraz fragmentem bagiennej olszyny górskiej w dolnej części rezerwatu. Przez teren gminy Rajcza przechodzą także dwie ścieżki dydaktyczno-przyrodnicze: „Dolina Nickuliny” oraz „Masyw Wielkiej Raczy”.

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej ul. Parkowa 2, tel. 33 8643230, rajcza@slaskie.travel

NOCLEGI

D.W. Magurka, Rycerka Górna 237, tel. 506 174 577, www.magurka.pl (quady, wyciągi narciarskie)

Agroturystyka Raj, Zwardoń 117, tel. 33 8646017, www.raj.zwardon.com.pl (plac zabaw dla dzieci, basen, wyciągi narciarskie, boisko)

UJSOŁY

www.ujsoły.com.pl, www.ujsoły-novot.eu

Ujsoły położone są w jednym z najatrakcyjniejszych zakątków Żywiecczyny rozciągającym się pomiędzy pasmem Wielkiej Raczy od zachodu i Piłska od wschodu. W pobliżu znajduje się wiele grup górskich o wzniesieniach przekraczających 1000 m. n.p.m., poprzeczających wrzynającymi się głęboko dolinami z rwącymi bystrzymi potokami. Do najbardziej uroczych należą doliny potoków: Danielka, Cicha, Straceniec, Smereków Mały, Smereków Wielki i Bystra. Pod szczytami i na grzbietach gór znajdują się liczne hale, które uatrakcyjniają górskie wędrówki. Wiosną kwitnie na nich wiele gatunków kwiatów, latem są wypasane stada owiec, a zimą mogą być wykorzystane do uprawiania turystyki narciarskiej. Szczególnie piękne panoramy można podziwiać przy schronisku na Rysiance (1320 m n.p.m., www.rysianka.vot.pl, tel. 503 037 979), z Krawcowego Wierchu (1038 m n.p.m., www.krawcow.pttk.pl) i z Małej Rycerzowej (1120 m n.p.m., www.rycerzowa.pttk.pl). W Ujsołach znajdują się również zabytki, które warto zobaczyć, należą do nich m.in.: **kościół św. Józefa Robotnika** (ul. ks. Piotrowskiego 10), **budynek „Organistówki”**, a także cmentarz, **kaplica „U Koconiów”, tzw. „stary dwór”** z 1853 r. – obecnie leśniczówka oraz pozostałości huty szkła w **ZŁATNEJ**. W **GLINCE** znajduje się Izba Regionalna. Atrakcją dla przyrodników z pewnością będą trzy lipy – pomniki przyrody. Liczne, malowniczo położone kapliczki są ozdobą terenu, usytuowane w różnych miejscach przy szlakach turystycznych doskonale komponują się z górskim krajobrazem. Nowością na terenie gminy jest **Geopark Glinka**, którego głównym elementem jest linia zjazdowa „Tyrolka” o długości 220 m, umieszczona na wysokości ok. 30 m, a także szlaki dla osób uprawiających nordic walking (łączna długość wynosi 46 km, w odcinkach 6-8 km).

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Punkt Informacji Turystycznej ul. Bystra 1, Ujsoły, tel. 33 8647036, ujsoly@slaskie.travel

Ujsoły

BESKIDY

Odwiedź
nas na:

www.beskidy.slaskie.travel

